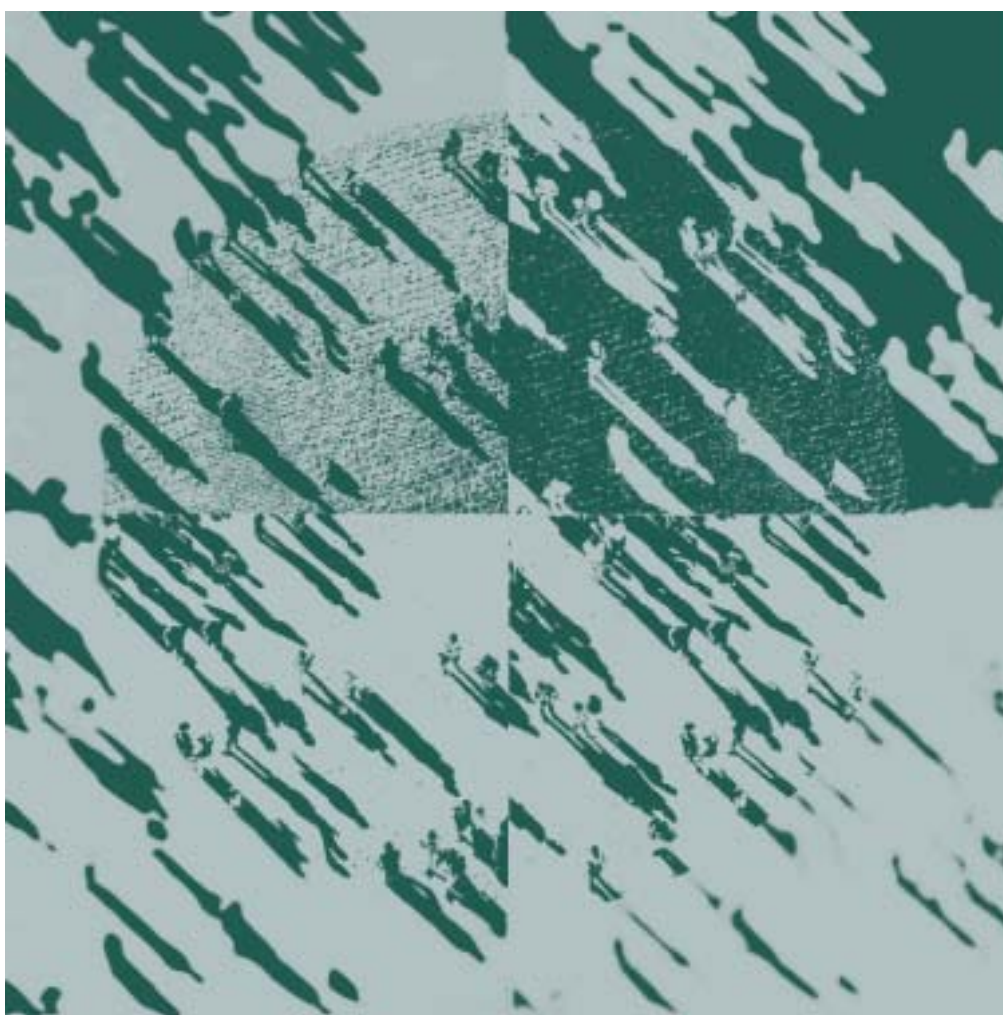

2002

Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- Περίληψη -

Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση - 2002

– Περίληψη –

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	5
I Βασικές κοινωνικές εξελίξεις	7
1.1 Η δυναμική του πληθυσμού	7
1.2 Ορισμένες πτυχές των συνθηκών διαβίωσης	7
II Τάσεις όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία και την πρόνοια	10
III Η πρόκληση της κινητικότητας και της μετανάστευσης	12
3.1 Κινητικότητα των πολιτών της ΕΕ	12
3.2 Μετανάστευση από τρίτες χώρες	14
Παραρτήματα	17
Οι δείκτες	18
Γήρανση του πληθυσμού	18
Μετανάστευση και άσυλο	18
Αποτελέσματα της εκπαίδευσης	19
Δια βίου μάθηση	19
Απασχόληση	20
Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων	20
Ανεργία	21
Ανεργία των νέων	21
Μακροχρόνια ανεργία	22
Δαπάνες για την κοινωνική προστασία	22
Παροχές για τους ηλικιωμένους	23
Κατανομή των εισοδημάτων και περιφερειακή συνοχή	23
Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων	24
Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί	24
Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων	25
Απασχόληση των γυναικών	25
Αποδοχές ανδρών και γυναικών	26
Προσδόκιμο επιβίωσης και Υγείας	26
Ατυχήματα και προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία	27
Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά κράτος	29
Κέντρα διάθεσης εκδόσεων Eurostat (Datashops)	31

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά τη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβώνας ενισχύθηκε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον για την κοινωνική πολιτική της ΕΕ και τις αλληλοεπιδράσεις της με την πολιτική για την απασχόληση και την οικονομική πολιτική. Υπό το φως της Ευρωπαϊκής κοινωνικής ατζέντας και των νέων διαδικασιών για την κοινωνική ένταξη και τις συντάξεις, η περιοδική παρακολούθηση της κοινωνικής κατάστασης στην Ευρώπη που προσφέρει η παρούσα έκδοση λαμβάνει νέα σημασία.

Οι δημογραφικές και οι κοινωνικές τάσεις, η παγκοσμιοποίηση, οι μεταβολές στον χώρο της πληροφορίας και της επικοινωνίας και η απορρέουσα νέα οικονομία αποτελούν βασικές κινητήριες δυνάμεις που δημιουργούν νέες προκλήσεις και νέες ευκαιρίες. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να φωτίσει τις απορρέουσες κοινωνικές εξελίξεις και να εντοπίσει ορισμένες επιπτώσεις για τους βασικούς τομείς πολιτικής. Με την ανάπτυξη δυνατοτήτων για την καλύτερη πρόβλεψη και την καλύτερη διαχείριση των

αλλαγών, τόσο η οικονομία όσο και η κοινωνία μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις αυτές.

Αυτή η δημοσίευση είναι η περίληψη της έκθεσης για την κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2002. Χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο γίνεται επισκόπηση των βασικών κοινωνικών τάσεων με βάση τα πλέον πρόσφατα γεγονότα και αριθμητικά στοιχεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το δεύτερο κεφάλαιο περιέχει σύντομη ανάλυση των τάσεων όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία κατά την τελευταία δεκαετία. Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται με μεγαλύτερη προσοχή το ειδικό θέμα του έτους αυτού, η γεωγραφική κινητικότητα και, ιδιαίτερα, ο τρόπος με τον οποίο τα διάφορα είδη κινητικότητας, από την κινητικότητα προς και από το χώρο εργασίας έως τη μετανάστευση, επηρεάζουν τον κοινωνικό ιστό της ευρωπαϊκής κοινωνίας και επηρεάζονται από αυτόν.

1 Βασικές κοινωνικές εξελίξεις

1.1 Η δυναμική του πληθυσμού

Οι εξελίξεις του πληθυσμού αποτελούν καλή αφετηρία για την σκιαγράφηση της κοινωνικής κατάστασης.

Οι Ευρωπαίοι ζουν περισσότερο... το προσδόκιμο επιβίωσης τόσο κατά τη γέννηση όσο και κατά την ηλικία συνταξιοδότησης αναμένεται να εξακολουθήσει να αυξάνεται.

Αλλά τα επίπεδα γονιμότητας παραμένουν πολύ χαμηλά ... Αν και η γονιμότητα δεν παρουσιάζει πλέον τη μείωση που παρουσίαζε πριν από μερικά χρόνια, τα επίπεδα γονιμότητας έχουν παραμείνει πολύ χαμηλά και δεν υπάρχουν ενδείξεις ανάκαμψης για το προσεχές μέλλον.

Κατά συνέπεια ο πληθυσμός της ΕΕ γερνάει ... Καθώς ο αριθμός των νέων που προστίθενται στον πληθυσμό μειώνεται και οι ομάδες των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων αυξάνονται, το εργατικό δυναμικό γερνάει. Όταν η γενιά του baby boom αρχίσει να συνταξιοδοτείται γύρω στο 2010, το εργατικό δυναμικό ενδέχεται να συρρικνωθεί και το ποσοστό εξάρτησης της τρίτης ηλικίας ξαφνικά θα αυξηθεί. Σήμερα, οι ηλικιωμένοι αποτελούν το 16% του συνολικού πληθυσμού περίπου ίσο με το 1/4 του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών). Έως το 2010, το ποσοστό αυτό αναμένεται να αυξηθεί στο 27%. Παράλληλα ο αριθμός των ατόμων "πολύ μεγάλης ηλικίας", από 80 ετών και άνω, θα αυξηθεί κατά περίπου 50% μέσα στα επόμενα 15 χρόνια.

Ο συνολικός αριθμός και ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της ΕΕ μεταβάλλεται. Μετά από αιώνες συνεχούς επέκτασης είναι πλέον ορατό το τέλος της αύξησης του ευρωπαϊκού πληθυσμού. Στις περισσότερες από τις περιφέρειες της ΕΕ ο πληθυσμός είναι πιθανό να μείνει στάσιμος ή να μειωθεί πριν από το 2015. Αλλά, μεταξύ των χωρών, θα υπάρξουν μεγάλες διαφορές ως προς το χρονισμό και την ένταση των διαδικασιών αυτή.

Καθώς οι εσωτερικοί μοχλοί της αύξησης του πληθυσμού σταδιακά ακινητοποιούνται, η διεθνής μετανάστευση έχει απόκτησει σε σύντομο διάστημα μεγάλη σημασία ως παράγοντας πληθυσμιακής αύξησης - τα τελευταία πέντε χρόνια ήταν υπεύθυνη για το 70% της αύξησης του πληθυσμού της ΕΕ. Το φαινόμενο αυτό αποκτά νέα σημασία στην προοπτική της γήρανσης και της συρρίκνωσης του εργατικού δυναμικού.

Παράλληλα το μέγεθος των νοικοκυριών μειώνεται... Όσον αφορά τις αλλαγές στα πρότυπα των νοικοκυριών και των οικογενειών, τρεις είναι οι τάσεις που αξίζει να σημειωθούν. Το ποσοστό των νοικοκυριών που αποτελούνται από δύο ή περισσότερες ενήλικες και εξαρτημένα τέκνα σταδιακά μειώνεται: από 52% το 1988 σε 46% το 2000. Ο αριθμός των ατόμων που ζουν μόνοι αυξάνεται και το μέσο μέγεθος των νοικοκυριών μειώνεται. Το ποσοστό των εξαρτώμενων τέκνων που ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες (κυρίως με τη μητέρα τους) παραμένει σχετικά μικρό, αν και έχει αυξηθεί σημαντικά κατά τα τελευταία 15 έτη. Το 1998, το 13% του συνόλου των εξαρτώμενων τέκνων ζούσαν με ένα γονέα σε αντίθεση με μόλις 8% το 1983. Η πρώτη φάση της συμβίωσης λαμβάνει όλο και περισσότερο τη μορφή της συγκατοίκησης χωρίς γάμο, καθώς οι νέοι τείνουν να αναβάλλουν το γάμο έως ότου

θελήσουν να αποκτήσουν παιδιά ή έως ότου αισθάνθουν βέβαιοι ότι η σχέση τους θα κρατήσει. Το 2001, το 33% των νέων (κάτω των 30) που ζούσαν σαν ζευγάρια, συγκατοικούσαν.

Αν και οι τάσεις αυτές μπορούν να παρατηρηθούν σε όλη την Ένωση, η ένταση με την οποία εμφανίζονται διαφέρει σημαντικά μεταξύ των Κρατών μελών.

1.2 Ορισμένες πτυχές των συνθηκών διαβίωσης

Τα τελευταία χρόνια οι συνθήκες διαβίωσης των περισσότερων πολιτών της ΕΕ ωφελήθηκαν από την ισχυρή και σταθερή οικονομική άνοδο και από τις βελτιώσεις στην κατάσταση της απασχόλησης. Το 2000, ο αριθμός των απασχολούμενων στην Ένωση ανερχόταν περίπου στα 166 εκατ., σχεδόν 10 εκατ. περισσότεροι από το 1995, αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό απασχόλησης ίσο με 63,3%. Οι γυναίκες αποτέλεσαν την κύρια συνιστώσα της αύξησης της απασχόλησης. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων στην ΕΕ των 15 μειώθηκε στα περίπου 14 εκατ. ή στο 8,2% του εργατικού δυναμικού, ποσοστό ανεργίας που είναι το χαμηλότερο από το 1992. Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, η ανεργία παραμένει εξαιρετικά υψηλή - ο κίνδυνος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθεί να υπάρχει για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της ΕΕ. Επί πλέον, οι τελευταίες λιγότερο ευνοϊκές εξελίξεις στην οικονομία δημιουργούν νέες προκλήσεις σ'αυτόν τον τομέα.

Μια σύντομη ματιά σε τρεις βασικές πτυχές των συνθηκών διαβίωσης που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη γενική ποιότητα της καθημερινής ζωής των πολιτών, - υγεία, εισόδημα και παιδεία - αποκαλύπτει τα εξής:

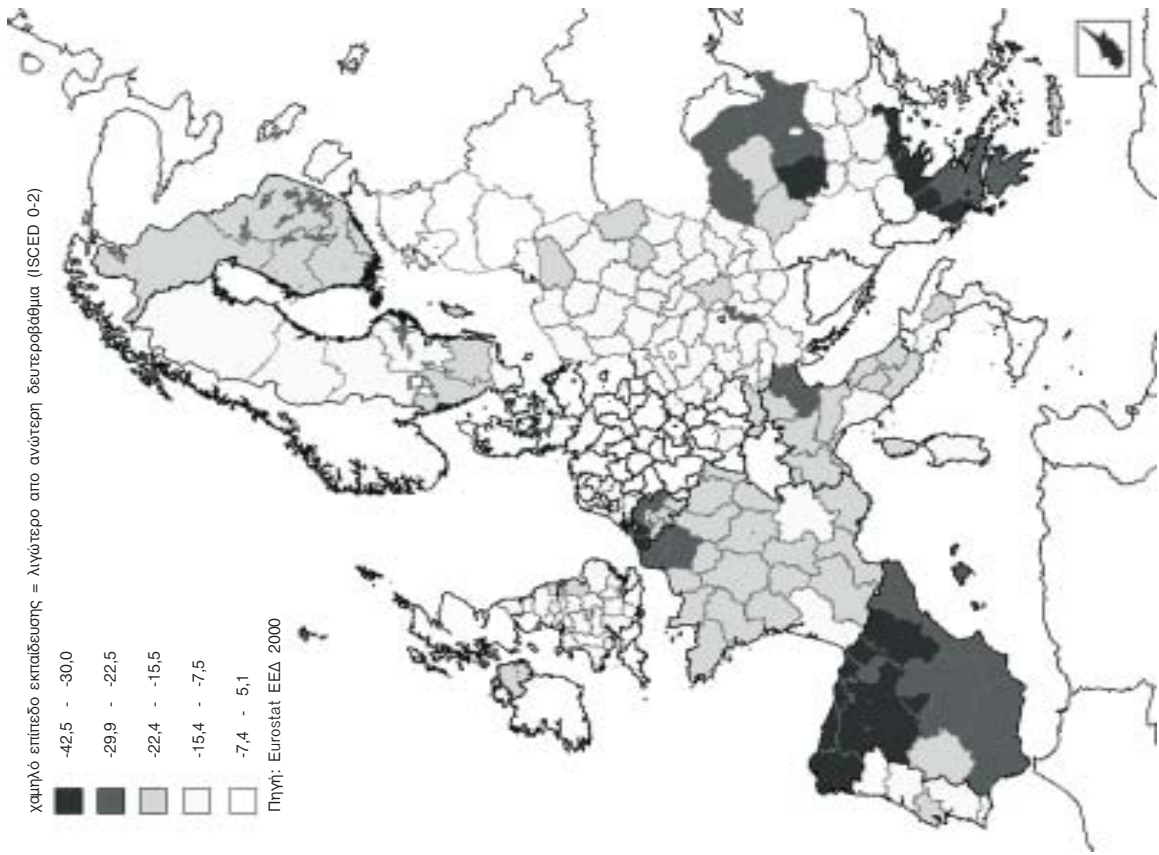
Η υγεία βελτιώνεται αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες κοινωνικές διαφορές όσον αφορά την κατάσταση της υγείας

Οι Ευρωπαίοι θεωρούν την υγεία τους σημαντικό παράγοντα της ποιότητας της ζωής τους (βλ. Εκθεση για την Κοινωνική Κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2001). Μελέτες σχετικά με τους κοινωνικούς παράγοντες που καθορίζουν την υγεία δείχνουν ότι η παιδεία, το εισόδημα, η ποιοτική απασχόληση και η αξιοπρεπή στέγαση έχουν θετική συσχέτιση με την καλή υγεία. Από σειρά μελετών προκύπτει ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς την κατάσταση της υγείας μεταξύ κοινωνικών ομάδων και διευρυνόμενη απόκλιση όσον αφορά το προσδόκιμο ζωής μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων μελών της κοινωνίας¹.

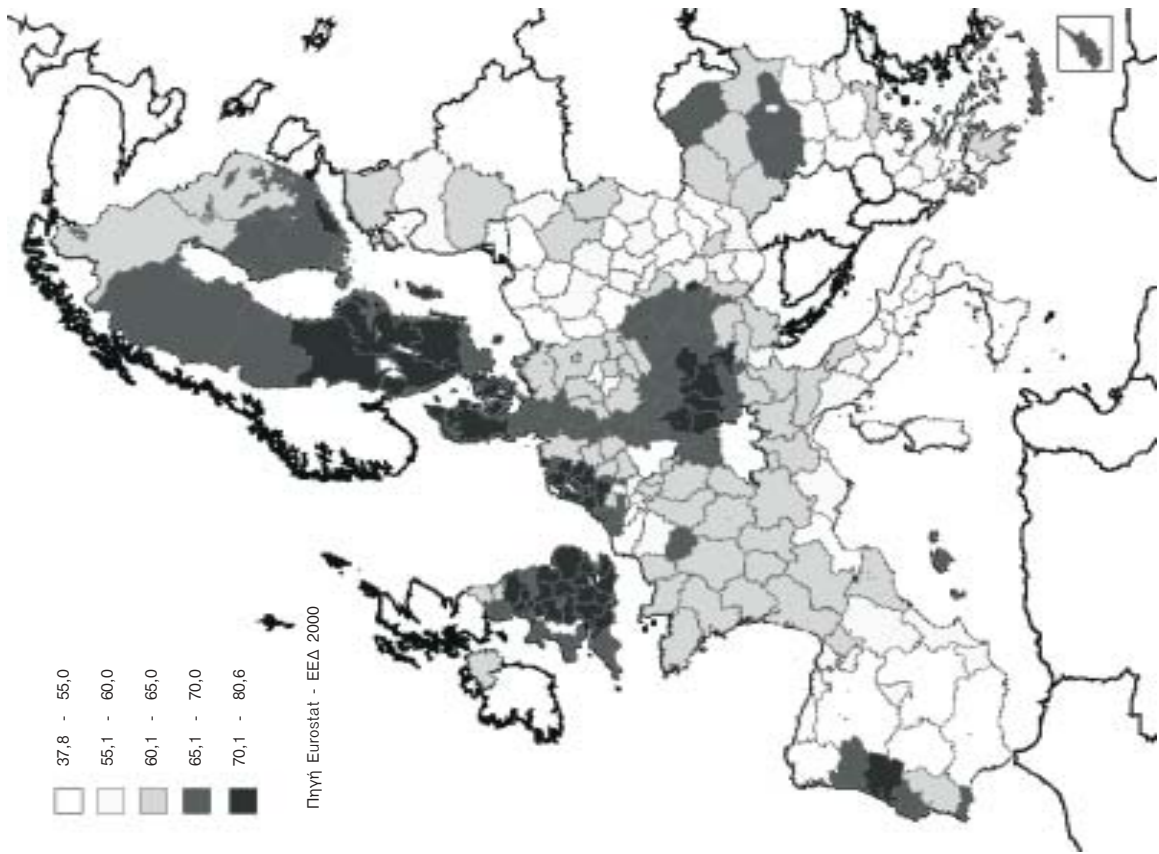
Στο σύνολο της ΕΕ, περίπου το 10% των ενηλίκων (ηλικίας 16 και άνω) θεωρούν ότι η υγεία τους είναι "κακή" ή "πολύ κακή". Το 68% αισθάνεται ότι η υγεία τους είναι "καλή" ή "πολύ καλή", ενώ το υπόλοιπο 22% την περιγράφουν ως "μέτρια". Το ποσοστό των ατόμων που απάντησαν "(πολύ) κακή" αυξάνεται με την ηλικία: περίπου ένα στα τέσσερα ηλικιωμένα άτομα περιέγραψαν έτσι την υγεία τους. Σε όλες τις ηλικίες, οι γυναίκες έχουν περισσότερες πιθανότητες από τους άνδρες να χαρακτηρίσουν την υγεία τους "(πολύ) κακή". Τα άτομα που ανήκουν στο χαμηλότερο εισοδηματικό πεμπτημώριο έχουν επίσης περισσότερες πιθανότητες να χαρακτηρίσουν την υγεία τους κακή ή πολύ κακή (13%) από τα άτομα που ανήκουν στο υψηλότερο (5%).

1 Βλ. π.χ. OECD, *Regards sur la Santé*, 2001. *Preparing for an aging world: the case for cross national research*, NAS, 2001. World Health Report, 2000 (ΟΟΣΑ,

Πρόδος όσον αφορά την εκπαίδευση: μείωση στο ποσοστό των ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (διαφορά μεταξύ των ποσοστών των ατόμων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης στις ηλικιακές ομάδες 25-34 και 45-54 ετών), το 2000.

Ποσοστό απασχόλησης (ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών) Έτος 2000

Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, οι ασθένειες του κυκλοφορικού συστήματος αποτελούν την κύρια αιτία θανάτου σε όλη την Ένωση (εκτός από τη Γαλλία). Εξωτερικά αίτια όπως οι τραυματισμοί και οι δηλητηριάσεις κυριαρχούν, στην κατηγορία των νέων (ηλικίας 15-34 ετών), αλλά αφορούν σε μικρό ποσοστό τα άτομα ηλικίας 55 και άνω. Ο καρκίνος αποτελεί την κύρια αιτία θανάτου για τα άτομα ηλικίας 45-64 ετών. Για τα άτομα άνω των 75, οι ασθένειες του κυκλοφορικού συστήματος είναι υπεύθυνες για το ήμισυ των θανάτων.

Εκπαίδευση: το επίπεδο πρόσβασης και παρακολούθησης σπουδών βελτιώνεται, αλλά όχι για όλους

Το επίπεδο παρακολούθησης σπουδών έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία τριάντα χρόνια, ιδιαίτερα όσον αφορά τις γυναίκες. Σήμερα, περισσότερο από το 76% των ατόμων ηλικίας 25-29 ετών έχουν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η βελτίωση του επιπέδου σπουδών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα των τελευταίων δεκαετιών. Το 2000, ένα στα πέντε άτομα της ηλικιακής ομάδας των 45-54 ετών και ένα στα τέσσερα της ηλικιακής ομάδας των 25-34 ετών έχουν ολοκληρώσει σπουδές στη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στις δύο αυτές ομάδες το ποσοστό των ατόμων με χαμηλό επίπεδο σπουδών έχει μειωθεί από το 41% στο 26%. Ωστόσο, το 18% των ατόμων ηλικίας 18-24 εξακολουθεί να εγκαταλείπει το εκπαιδευτικό σύστημα με τίτλο σπουδών που αντιστοιχεί, στην καλύτερη περίπτωση, στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σε όλη την Ένωση, όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο των ενηλίκων, τόσο περισσότερες είναι οι ευκαιρίες κατάρτισης που τους προσφέρονται. Στο σύνολο της επικράτειας της ΕΕ, το 8% του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών συμμετείχε σε προγράμματα εκπαίδευσης/κατάρτισης σε κάποιο βαθμό τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες το 2000. Τέτοιες δραστηριότητες κατάρτισης φαίνεται ότι είναι πιο διαδεδομένες στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας έχουν λιγότερες πιθανότητες κατάρτισης από τους νέους. Οι γυναίκες εκπροσωπούνται πολύ καλύτερα στις δραστηριότητες κατάρτισης στα κράτη μέλη του Βορρά από ό,τι στα νότια κράτη μέλη.

Οι προοπτικές απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο: η εκπαίδευση διαδραματίζει βασικό ρόλο.

Κατά την περίοδο 1996-2000, σε όλες τις περιφέρειες, η απασχόληση αυξήθηκε σημαντικά για τους εργαζόμενους με ανώτερη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά μειώθηκε για τα άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Υπάρχει διαφορά ως προς τις προοπτικές μεταξύ των διαφόρων περιφερειών ανάλογα με το σημερινό ποσοστό απασχόλησης και την πρόοδο όσον αφορά το επίπεδο σπουδών. Στους χάρτες 1 και 2 στην προηγούμενη σελίδα φαίνεται ότι ορισμένες περιφέρειες της Βόρειας Ισπανίας, για

παράδειγμα, με σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο. Συνεπώς, υπάρχουν στην Ισπανία αξιοσημείωτες δυνατότητες για αύξηση του συνολικού ποσοστού απασχόλησης και για προσφορά καλύτερων θέσεων εργασίας για άτομα με περισσότερα προσόντα. Στο άλλο άκρο της πυραμίδας βρίσκεται η Δανία με πολύ υψηλό ποσοστό απασχόλησης και πληθυσμό που ήδη διαθέτει ένα πολύ ευνοϊκό εκπαιδευτικό επίπεδο και συνεπώς έχει μικρότερα περιθώρια για αύξηση της απασχόλησης.

Κατανομή του εισοδήματος: η κατάσταση των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος παραμένει αμετάβλητη

Το 1998, το διάμεσο καθαρό ετήσιο ισοδύναμο εισοδήματος ανερχόταν περίπου σε 11.700 ΜΑΔ (σταθμισμένο μέσο αριθμητικό όρο για τον πληθυσμό της ΕΕ - 15). Στα περισσότερα Κράτη μέλη, περίπου το 70% του εισοδήματος προέρχεται από την εργασία, το 25-30% περίπου από συντάξεις και άλλες κοινωνικές παροχές και το μικρό υπολειπόμενο ποσοστό από κεφάλαια και άλλες ιδιωτικές πηγές.

Αν και οι κοινωνικές παροχές δεν αντιστοιχούν σε μεγάλο ποσοστό του εισοδήματος, το 73% των πολιτών της ΕΕ επωφελείται από τέτοιου είδους μεταφορές, είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω άλλων μελών του νοικοκυριού.

Σε επίπεδο ΕΕ, το χαμηλότερο στην κλίμακα (φτωχότερο) 20% του πληθυσμού εισέπραξε το 8% του συνολικού εισοδήματος το 1998, ενώ το υψηλότερο (πλουσιότερο) 20% εισέπραξε το 39% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή, 5,4 φορές περισσότερο. Τα Κράτη μέλη με χαμηλότερα επίπεδα μέσου εισοδήματος τείνουν να έχουν υψηλότερα επίπεδα ανισότητας. Η διαφορά μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων ατόμων είναι μικρότερη στη Δανία (2,7), τη Φινλανδία (3,0) και τη Σουηδία (3,4), αλλά μεγαλύτερη στα νότια Κράτη μέλη, το Βέλγιο, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία.

Το 1998 το 18% περίπου των πολιτών της ΕΕ δηλ. 68 εκατ. άτομα αντιμετώπισαν τον κίνδυνο της φτώχειας, δηλ., είχαν ισοδύναμο εισοδήματος χαμηλότερο από το 60% του αντίστοιχου εθνικού διάμεσου εισοδήματος. Περίπου το ήμισυ των ατόμων αυτών βρίσκονταν στην κατάσταση αυτή για τουλάχιστον τρία συνεχόμενα έτη. Ορισμένα είδη νοικοκυριών αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας από το μέσο όρο: μονογονεϊκές οικογένειες με εξαρτώμενα τέκνα, νέοι που ζουν μόνοι, ηλικιωμένα άτομα που ζουν μόνα και γυναίκες που ζουν μόνες.

Σημαντική αιτία της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η έλλειψη θέσεων εργασίας ή οι χαμηλές αμοιβές από την απασχόληση. Το 1998, ο κίνδυνος φτώχειας για άτομα που ζουν σε νοικοκυριά που περιλαμβάνουν άτομα σε ηλικία εργασίας χωρίς απασχόληση ανερχόταν περίπου στο 51% - 2,3 φορές υψηλότερος από ό,τι στην περίπτωση που εργάζεται τουλάχιστον ένα άτομο.

2 Τάσεις όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία και την πρόνοια

Η κοινωνική προστασία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο των πολιτικών της ΕΕ για την καταπολέμηση της φτώχειας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, στις πρόσφατες Ευρωπαϊκές Συνόδους Κορυφής υπογραμμίσθηκε ότι η κοινωνική προστασία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ. Το κεφάλαιο αυτό συνδυάζει την εξέταση των εξελίξεων όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία με την ανάλυση της επίπτωσης των κοινωνικών παροχών στην ανακατανομή του εισοδήματος και μία μελέτη παρουσίασης της σημασίας και του μεγέθους των εσόδων από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις στα νοικοκυριά².

Η κοινωνική προστασία επηρεάζει σημαντικά την κοινωνική κατάσταση

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνεπάγονται σημαντικές δαπάνες. Το 1998 οι ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην Ευρώπη ανέρχονταν στο 27,7% του ΑΕΠ. Τα ευρωπαϊκά συστήματα κοινωνικής προστασίας συνδυάζουν στοιχεία κοινωνικής ασφάλισης (ανακατανομή μεταξύ διαφόρων σταδίων στη ζωή ενός ατόμου) με στοιχεία ανακατανομής του εισοδήματος (ανακατανομή μεταξύ εισοδηματικών ομάδων) και έχουν σημαντική επίπτωση στις συνθήκες διαβίωσης της πλειονότητας των πολιτών της ΕΕ. Οι διαφορές στις φορολογικές δομές και στις δομές των επιδομάτων και στις σχετικές πολιτικές μεταξύ Κρατών μελών επηρεάζουν το βαθμό και το χαρακτήρα των συνεπειών αυτών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων στην Ένωση ζουν σε νοικοκυριό που εισπράττει τουλάχιστον ένα είδος παροχής κοινωνικής προστασίας³. Στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία το ποσοστό κυμαίνεται από 50% ως 60%, αλλά στην υπόλοιπη ΕΕ το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε τέτοιου είδους νοικοκυριά κυμαίνεται από 80% ως 95%.

Οι κοινωνικές παροχές μειώνουν το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας σε όλα τα κράτη μέλη κατά ποσοστό που κυμαίνεται από 5-15% στην Ελλάδα και την Ιταλία, σε περισσότερο από 70% στη Φινλανδία, με μέση μείωση για την ΕΕ της τάξης του 31%.

Διαφορές στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία μεταξύ κρατών μελών

Τα αριθμητικά στοιχεία για τις ακαθάριστες δαπάνες κοινωνικής προστασίας για το 1998 στην ΕΕ αντιστοιχούν σε κατά κεφαλή δαπάνες της τάξης των 5600 Ecu περίπου (το Ecu αντικαταστάθηκε από το ευρώ το 1999). Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στο επίπεδο τιμών μεταξύ των χωρών δηλ., υπολογίζοντας τις δαπάνες με βάση τις Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες κυμάνθηκαν από 8.600 ΜΑΔ κατά κεφαλή στο Λουξεμβούργο και 7.100 ΜΑΔ στη Δανία, ως 3.100 ΜΑΔ κατά κεφαλή στην Ελλάδα και την Πορτογαλία. Ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν περίπου 5.500 ΜΑΔ κατά κεφαλή.

Συνεπώς, οι διαφορές στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία υπολογιζόμενες σε ΜΑΔ κατά κεφαλή εξακολουθούν να είναι πολύ μεγάλες μεταξύ των κρατών μελών. Όπως φαίνεται στην έκθεση του περασμένου έτους⁴, υπάρχει πολύ στενή σχέση μεταξύ των δαπανών για την

κοινωνική προστασία και το κατά κεφαλή ΑΕγχΠ. Ωστόσο, θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι οι διαφορές στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία δεν είναι κατ' ανάγκη ενδεικτικές των πραγματικών διαφορών στην ευημερία των πολιτών ή την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής οικονομίας. Το σημαντικότερο είναι το είδος (π.χ. η σχετική έμφαση στα ενεργητικά και παθητικά μέτρα) και το αποτέλεσμα αυτών των παροχών (π.χ. η καθαρή αξία τους και η σχέση ακαθάρστων-αποτελεσματικότητας). Επιπλέον, τα μέτρα που αφορούν τις ακαθάριστες δαπάνες μπορεί να δώσουν παραμορφωμένη εικόνα της κατάστασης.

Ακαθάριστες δαπάνες έναντι καθαρών δαπανών

Πράγματι, οι ακαθάριστες δαπάνες μπορούν να αποτελέσουν μη ακριβή ένδειξη του χρηματικού ποσού που μεταβιβάζεται. Τα ακαθάριστα ποσά δεν λαμβάνουν υπόψη τους φόρους ή τις κοινωνικές επιβαρύνσεις και αποκλείουν τις λεγόμενες "φορολογικές δαπάνες", δηλ., τις μεταβιβάσεις που πραγματοποιούνται με τη μορφή φορολογικών εκπτώσεων ή απαλλαγών αντί άμεσων χρηματικών παροχών.

Τα στοιχεία για την ΕΕ - 15 όσον αφορά τις καθαρές κοινωνικές δαπάνες δεν είναι ακόμα διαθέσιμα. Όμως για το 1995 ο ΟΟΣΑ⁵ υπολόγισε την κλίμακα των φορολογικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται στις παροχές και των φορολογικών δαπανών για ορισμένες χώρες της ΕΕ. Εάν στη συνέχεια δούμε τις καθαρές και όχι τις ακαθάριστες δαπάνες, υπάρχουν μικρότερες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών σε σχέση με τα ακαθάριστα ποσά και διαφορετική κατάταξη των χωρών με βάση το λόγο δαπανών/ΑΕγχΠ. Αξίζει ιδιαίτερα να σημειωθεί ότι στη Σουηδία οι εν λόγω δαπάνες μειώνονται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με αυτό της Γερμανίας (περίπου 28,5% του ΑΕγχΠ) και ότι οι δαπάνες στη Δανία και στις Κάτω Χώρες μειώνονται σε επίπεδα χαμηλότερα από αυτά του Ηνωμένου Βασιλείου ή του Βελγίου.

Εάν προχωρήσουμε ακόμα περισσότερο και χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία του ECHP (Πάνελ των νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) για να εξετάσουμε το κόστος της κοινωνικής ασφάλισης υπολογιζόμενο ως καθαρές παροχές σε ΜΑΔ κατά κεφαλή σε επίπεδο νοικοκυριών, η κατάταξη των κρατών μελών με βάση τα ποσά που δαπανούν αλλάζει ακόμα περισσότερο. Στην περίπτωση αυτή το Βέλγιο και η Φινλανδία ξαφνικά εμφανίζονται ως τα κράτη μέλη που δαπανούν τα μεγαλύτερα ποσά για την κοινωνική προστασία. Είναι σαφές ότι θα πρέπει να είναι κανείς προσεκτικός όσον αφορά την κατάταξη των κρατών μελών με βάση το επίπεδο των δαπανών για την κοινωνική προστασία και ακόμα πίο προσεκτικός στην αποτίμηση των σχετικών επιπτώσεων στους πολίτες και στην οικονομία, με βάση μόνο αυτά τα στοιχεία δαπανών.

Ωστόσο, μέχρι να είναι διαθέσιμα τα στοιχεία σχετικά με τις καθαρές δαπάνες στην ΕΕ των 15, η πληροφόρηση σχετικά με τις εξελίξεις των δαπανών θα πρέπει να βασίζεται στα ποσά των ακαθάρστων δαπανών.

Αλλαγή στις ακαθάριστες κοινωνικές δαπάνες, 1990-98

Οι αλλαγές στις ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ κατά την τελευταία

² Κύρια πηγή είναι τα στοιχεία που συγκέντρωσε η Eurostat στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS).

³ Το πάνελ των νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (European Community Household Panel) 1997.

⁴ Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2001: Μέρος 2, σσ. 50-54.

⁵ Willem Adema, Net social expenditure, Labour Market and Social Policy Occasional Papers, No.39, OECD, 1999.

δεκαετία αντανακλούν τις συγκυριακές εξελίξεις και το αποτέλεσμα της προόδου που σημείωσαν ορισμένα Κράτη μέλη ώστε να συμβαδίσουν με τα άλλα.

Οι ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην Ένωση αυξήθηκαν λιγότερο από το ΑΕγχΠ από το τέλος της οικονομικής ύφεσης του 1994 έως το 1998, όταν η οικονομική ανάκαμψη είχε ήδη αρχίσει. Η μείωση στις κοινωνικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕγχΠ⁶ αποτέλεσε κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων Κρατών μελών για την περίοδο 1994 - 1998, όπως και η αύξηση, που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα τέσσερα έτη, η οποία ήταν εξίσου ευρεία.

Αλλαγές στις ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία κατά είδος παροχών, 1990-1998

Από την περίοδο 1990-1998 ένα από τα υψηλότερα ποσοστά δαπανών σημειώθηκαν όχι στις συντάξεις γήρατος ή στην υγειονομική περίθαλψη, αλλά στα στεγαστικά επιδόματα. Με ετήσιο ποσοστό αύξησης σε επίπεδο ΕΕ της τάξης του 5% περίπου από άποψη αγοραστικής δύναμης κατά την εν λόγω οκταετία, τα στεγαστικά επιδόματα εμφανίστηκαν ως το στοιχείο με τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης. Η αύξηση ήταν εντονότερη στο πρώτο τμήμα της περιόδου και θά μπορούσε να αντανακλά την αύξηση της ανεργίας κατά την περίοδο εκείνη.

Οι οικογενειακές παροχές (συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων μητρότητας) ήταν ένα άλλο στοιχείο που σημείωσε υψηλή αύξηση της τάξης του 3,5% περίπου ετησίως από άποψη αγοραστικής δύναμης. Ωστόσο, σε τέσσερις χώρες (Κάτω Χώρες, Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία), οι σχετικές δαπάνες μειώθηκαν κατά την τετραετία 1994 - 1998, σε αντίθεση με την αύξηση άνω του 6% ετησίως που σημείωσαν στη Γερμανία, την Ισπανία, την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο.

Οι δαπάνες για τις παροχές αναπηρίας επίσης αυξήθηκαν κατά 3,5% περίπου. Και πάλι η αύξηση αυτή επικεντρώθηκε στο πρώτο μέρος της περιόδου, με εξαίρεση την Ελλάδα και την Ιρλανδία. Εντούτοις, στις Κάτω Χώρες, μειώθηκαν κατά 6% ετησίως κατά την τετραετία 1994 - 1998, γεγονός που αντανακλά την ενίσχυση της αυστηρότητας του συστήματος και τη μετατόπιση της ευθύνης για τις πληρωμές από το κράτος στον εργοδότη.

Οι δαπάνες τόσο για παροχές γήρατος όσο και για παροχές ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης/ασθένειας αυξήθηκαν κατά 2,5% περίπου ετησίως από άποψη αγοραστικής δύναμης κατά την εν λόγω οκταετία. Και στις δύο περιπτώσεις το ποσοστό αύξησης ήταν χαμηλότερο στο δεύτερο μέρος της περιόδου. Ωστόσο, σε 7 από τα 15 κράτη μέλη οι δαπάνες αυξήθηκαν κατά 3% και άνω ετησίως κατά την τετραετία 1994-1998 και στην Ελλάδα και την Πορτογαλία οι παροχές γήρατος αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 7% ετησίως.

Τέλος, η αύξηση των δαπανών για παροχές ανεργίας στην Ένωση ήταν κατά μέσο όρο χαμηλότερη από 1,5% ετησίως.

Οι συνέπειες των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανακατανομή εισοδήματος

Όλα τα Κράτη μέλη χρησιμοποιούν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και φορολογίας τους για να διορθώσουν την κατανομή εισοδήματος που διαμορφώνει η αγορά. Η θεώρηση του αναδιανεμητικού αποτελέσματος της κοινωνικής προστασίας και της φορολογίας⁷ οδηγεί σε ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Η συμβολή των κοινωνικών μεταβιβάσεων (και της φορολογίας) στην μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων που οφείλονται στην αγορά σε επίπεδο νοικοκυριών φαίνεται να είναι σημαντική σε όλα τα κράτη μέλη παρά τις διαφορές. Οι διαφορές αυτές αφορούν όχι μόνον τον όγκο των κοινωνικών μεταβιβάσεων, αλλά και το βαθμό εξειδίκευσής τους από άποψη πληθυσμού-στόχου. Η μείωση των ανισοτήτων της αγοράς⁸ κυμαίνεται από 40% περίπου στη Σουηδία, τη Φινλανδία και τη Γαλλία σε περίπου 20% στην Πορτογαλία. Επιπλέον, διαπιστώνουμε ότι η συμβολή των κοινωνικών παροχών στη μείωση των ανισοτήτων της αγοράς είναι σημαντικά μεγαλύτερη από τη συμβολή της φορολογίας και ότι αυτό ισχύει σε όλα τα Κράτη μέλη.

Σε όλα τα Κράτη μέλη η κοινωνική προστασία διαρθρώνεται στη βάση διαφόρων συνδυασμών, δημόσιων και ιδιωτικών, επίσημων και ανεπίσημων ρυθμίσεων. Λόγω της γήρανσης της κοινωνίας, η ισορροπία μεταξύ των τεσσάρων αυτών συστατικών ενδέχεται να αλλάξει. Καθώς το μέγεθος των νοικοκυριών μικραίνει και τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες εργάζονται, οι ικανότητες των οικογενειών να φροντίζουν τα μέλη τους θα περιορίζονται, και μεγαλύτερο ποσοστό υπηρεσιών πρόνοιας θα πρέπει να παρέχεται και να χρηματοδοτείται από το επίσημο σύστημα κοινωνικής προστασίας. Παρομοίως, καθώς οι κυβερνήσεις προσπαθούν να επανισορροπήσουν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά ορισμένα στοιχεία όπως οι συντάξεις, οι παροχές αναπηρίας και ασθένειας, ενδέχεται να παρατηρηθεί μετατόπιση αρμοδιοτήτων και δαπανών από τα δημόσια συστήματα σε επαγγελματικά και ατομικά προγράμματα.

Στο μέλλον μπορούμε συνεπώς να αναμένουμε ότι τα στοιχεία δαπανών θα καλύπτουν ένα μεγαλύτερο τμήμα των συνολικών υπηρεσιών πρόνοιας. Παράλληλα κρίνεται απαραίτητο να συμπεριλαμβάνονται στα στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες, όλες οι επίσημες δαπάνες, δημόσιες, επαγγελματικές ή ιδιωτικές.

6 Πρέπει να έχουμε κατά νου ότι οι αλλαγές στο ποσοστό των δαπανών για την κοινωνική προστασία στο ΑΕγχΠ δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη αλλαγές στην πολιτική. Σε μεγάλο βαθμό μπορεί απλώς να αντανακλούν αλλαγές του επιχειρηματικού κύκλου. Όταν το ΑΕγχΠ αυξάνεται, το σχετικό ποσοστό των δαπανών μειώνεται ακόμα και αν οι δαπάνες μπορεί να παραμένουν στο ίδιο επίπεδο ή ακόμα και να αυξάνονται, και αντίστροφα.

7 Η προσοχή περιορίζεται στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης που υποκαθιστούν και συμπληρώνουν το εισόδημα. Λόγω περιορισμένων στοιχείων, οι έμμεσοι φόροι (όπως το ΦΠΑ και οι φόροι κατανάλωσης) και οι παροχές, που καταβάλλονται για αποζημίωση ειδικών δαπανών (π.χ. ιατρικά έξοδα) δεν λαμβάνονται υπόψη.

8 Βάσει υπολογισμού του συντελεστή Gini

3 Η πρόκληση της κινητικότητας και της μετανάστευσης

Οι δύο κύριες κατηγορίες γεωγραφικής κινητικότητας που εξετάζονται στο μέρος αυτό είναι οι μεταναστευτικές ροές των πολιτών της ΕΕ καθώς και των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται στην ΕΕ.

Το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία είναι θεμελιώδες βάσει της συνθήκης για την ΕΚ. Οι Ευρωπαίοι πολίτες έχουν πρόσβαση στην απασχόληση σε κάθε Κράτος μέλος, που συνοδεύεται από το δικαίωμα διαμονής για τους ίδιους και τις οικογένειές τους και δεν πρέπει να υφίστανται διακρίσεις λόγω εθνικότητας. Η ελεύθερη κυκλοφορία μπορεί να σημαίνει εγκατάσταση σε άλλο κράτος μέλος, ή καθημερινή ή εβδομαδιαία μετακίνηση προς και από το χώρο εργασίας με διέλευση εθνικών συνόρων.

Η κινητικότητα συχνά εξετάζεται στο πλαίσιο της πολιτικής για την απασχόληση, ως ένα από τα κύρια στοιχεία για την αύξηση της ευελιξίας και τη διαχείριση των ανισοροπιών της αγοράς εργασίας. Η συνεχής δημιουργία θέσεων εργασίας και οι ταχείες μεταβολές στη ζήτηση εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα μετά το 1997, έχουν αυξήσει την ανάγκη για κινητικότητα του εργατικού δυναμικού. Σε επίπεδο ΕΕ η συζήτηση έχει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού έχει τόσο επαγγελματική όσο και γεωγραφική διάσταση. Ενώ η επαγγελματική κινητικότητα από μία θέση εργασίας σε άλλη και η δια βίου μάθηση αποτελούν κατά πολύ τους σημαντικότερους παράγοντες προσαρμογής του εργατικού δυναμικού στις νέες οικονομικές συνθήκες, η βελτίωση της γεωγραφικής κινητικότητας θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των ελλείψεων της αγοράς εργασίας και στην περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη.

Εκτός από την απασχόληση, η γεωγραφική κινητικότητα έχει σημαντικές κοινωνικές και πολιτιστικές συνέπειες. Στο πλαίσιο αυτό, η μετανάστευση αξίζει ιδιαίτερη προσοχή. Ο αυξανόμενος αριθμός μεταναστών από τρίτες χώρες αντιμετωπίζει ποικίλες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που συνεπάγονται νέες προκλήσεις για τις κοινωνίες υποδοχής. Ωστόσο, χάρη στους μετανάστες έρχονται σε επαφή διάφορα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, γεγονός που παρέχει νέες ευκαιρίες για ανταλλαγή γνώσεων και αμοιβαίο εμπλουτισμό των διαφόρων πολιτισμών.

3.1 Κινητικότητα των πολιτών της ΕΕ

Παρά τη σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε όσον αφορά την άρση των φραγμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην ΕΕ, τα σημερινά επίπεδα γεωγραφικής κινητικότητας είναι πολύ χαμηλά σε σύγκριση με αυτά που παρατηρήθηκαν στις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Σήμερα η γεωγραφική κινητικότητα μεταξύ των Κρατών μελών κυμαίνεται, σύμφωνα με εκτιμήσεις, μεταξύ 0.1 και 0.2 τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού ανά έτος. Επιπλέον, μόνον εν μέρει συνδέεται με την απασχόληση. Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου⁹, οι πολίτες της ΕΕ δεν αλλάζουν κατοικία πολύ συχνά. Το 38 % αυτών, κατά μέσο όρο, έχουν μετακινηθεί κατά την τελευταία δεκαετία. Όμως αυτός ο ευρωπαϊκός μέσος όρος κρύβει σημαντικές διαφορές

μεταξύ των Κρατών μελών, με σαφή διαφοροποίηση Βορρά-Νότου (συν της Ιρλανδίας). Η μετακόμιση σε άλλη κατοικία στην ίδια πόλη ή χωριό είναι ο πιο συνηθισμένος τρόπος κινητικότητας, ενώ οι άλλοι είδους μετακινήσεις γίνονται πιο σπάνιες όσο αυξάνεται η απόσταση. Από το σύνολο των ατόμων που άλλαξαν κατοικία τουλάχιστον μία φορά κατά την τελευταία δεκαετία, το 68% μετακόμισε μέσα στην ίδια πόλη ή στο ίδιο χωριό, ενώ λιγότερο από 5% σε άλλη χώρα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περίπου το ίδιο ποσοστό σε άλλη χώρα εκτός της ΕΕ. Το κύριο κίνητρο για μετακόμιση είναι οικογενειακοί/προσωπικοί λόγοι (54%), και ακολουθούν λόγοι στέγασης (18%) και λόγοι που αφορούν την εργασία (15%). Έρευνες στις ΗΠΑ¹⁰ κατέληξαν σε παρόμοια συμπεράσματα όσον αφορά τις αιτίες της μετακόμισης, αν και η κινητικότητα στις ΗΠΑ είναι ουσιαστικά υψηλότερη από ό,τι στην ΕΕ.

Αρκετοί λόγοι εξηγούν τη μείωση αυτή της ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας κατά τις τελευταίες 3 δεκαετίες. Οι νότιες περιφέρειες, οι οποίες πλήττονταν ιδιαίτερα από σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, έχουν πραγματοποιήσει θεαματική πρόοδο όσον αφορά τη μείωση του χάσματος με τους πιο ευημερούντες Ευρωπαίους εταίρους. Σήμερα, προσφέρουν στους πολίτες τους σχετικά υψηλές συνθήκες διαβίωσης και κοινωνικής πρόνοιας.

Η σταδιακή μετάβαση από το τεχνολογικό παράδειγμα της πρώτης μεταπολεμικής εποχής που χαρακτηρίζονταν από χαμηλή ειδίκευση, και παραγωγικές διαδικασίες έντασης εργασίας στην σημερινή οικονομία της γνώσης, που άρχισε να αναπτύσσεται από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, μπορεί επίσης να συνέβαλε στη μείωση της συνολικής κινητικότητας και στο νέο ενδιαφέρον για τη μετανάστευση ατόμων με υψηλά προσόντα.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την κινητικότητα στην ΕΕ

Η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια για την απόφαση μετακίνησης σε άλλη χώρα. Το 47% των Ευρωπαίων ισχυρίζεται ότι γνωρίζουν μόνον τη μητρική τους γλώσσα ενώ πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου ανέφερε ότι μόνον το 29% των Ευρωπαίων πολιτών θα ήταν πρόθυμοι να ζήσουν σε άλλη χώρα της ΕΕ της οποίας η γλώσσα είναι διαφορετική από τη μητρική τους. Η πιθανότητα να γνωρίζουν οι Ευρωπαίοι μια ξένη γλώσσα μειώνεται με την ηλικία και αυξάνεται με το μορφωτικό επίπεδο.

Η πιθανή απώλεια των κοινωνικών δικτύων αποτελεί επίσης φραγμό στη μετανάστευση. Η απουσία οικογενειακών δεσμών, καθώς και οι κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές μπορεί να αποτελούν σημαντικά εμπόδια στην επαναδημιουργία τέτοιων δεσμών στην κοινότητα υποδοχής. Συνήθως τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο αντιμετωπίζουν λιγότερες δυσκολίες στη επαναδημιουργία τέτοιων κοινωνικών δικτύων.

Η αυξανόμενη συμμετοχή γυναικών στην αγορά εργασίας θεωρείται συχνά ως παράγοντας που περιορίζει τη γεωγραφική κινητικότητα, καθώς η κινητικότητα συχνά συνεπάγεται την εύρεση νέων θέσεων για δύο άτομα με διαφορετικές επαγγελματικές σταδιοδρομίες.

9 Ευρωβαρόμετρο 54.2, 2001

10 "An overview of labour mobility in the United States" (Επισκόπηση της αγοράς εργασίας στις Ηνωμένες Πολιτείες) - F.W. Horvarth (Γραφείο Εργατικών Στατιστικών των ΗΠΑ.)

Η διαθεσιμότητα προσιτής και καλής ποιότητας στέγης αποτελεί έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα στις αποφάσεις για μετακόμιση. Οι στεγαστικές συνθήκες σε όλη την Ευρώπη έχουν κατά κανόνα βελτιωθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Τα περισσότερα άτομα ακόμα και στα λιγότερο πλούσια Κράτη μέλη απολαμβάνουν στέγαση ποιότητας σε λογικό κόστος. Ωστόσο, οι δαπάνες για τη στέγαση έχουν αυξηθεί σημαντικά στα περισσότερα Κράτη μέλη ιδιαίτερα για τα λιγότερο πλούσια νοικοκυριά. Επιπλέον, παρά τη μαζική κατασκευή νέων σπιτιών, η προσφορά τείνει να υστερεί της ζήτησης. Οι υψηλότερες προδιαγραφές και η τάση προς περισσότερα αλλά μικρότερα νοικοκυριά συγκαταλέγονται στους παράγοντες που δυσχεραίνουν όλο και περισσότερο την ισοσκελίση της προσφοράς και της ζήτησης. Στις περισσότερες αστικές περιοχές υπάρχει έντονη έλλειψη στέγης και ιδιαίτερα στέγης που είναι καλής ποιότητας και παραμένει προσιτή. Τα προβλήματα της εύρεσης προσιτής και κατάλληλης κατοικίας σε άλλη περιφέρεια ή χώρα ενδέχεται να αποτελέσουν αρνητικό παράγοντα όσον αφορά την απόφαση των ατόμων να μετακομίσουν. Η απροθυμία των ατόμων να μετακομίσουν, όπως προκύπτει από πρόσφατο Ευρωβαρόμετρο, συνδέεται σαφώς με ορισμένες αβεβαιότητες και ελλείψεις που χαρακτηρίζουν την αγορά στέγης στις περισσότερες περιοχές της Ευρώπης.

Μελλοντικές τάσεις που επηρεάζουν την κινητικότητα

Η Ευρώπη μεταβάλλεται όσον αφορά τη δομή και τη συμπεριφορά του πληθυσμού, γεγονός που επηρεάζει τα μελλοντικά επίπεδα γεωγραφικής κινητικότητας. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η πλειονότητα των νέων έχουν μετακομίσει τουλάχιστον μία φορά κατά την τελευταία δεκαετία (το 45% των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών και περίπου το 60% των ατόμων 25-39 ετών) κυρίως για οικογενειακούς, επαγγελματικούς και εκπαιδευτικούς λόγους. Οι νέοι έλκονται κυρίως από τις αστικές περιοχές όπου απολαμβάνουν μεγαλύτερη επιλογή όσον αφορά την εκπαίδευση, το είδος της απασχόλησης και τον τρόπο ζωής. Υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση Βορρά-Νότου στην Ένωση όσον αφορά το χρόνο και τη συχνότητα των μετακομίσεων¹¹, καθώς οι νέοι στο Νότο φεύγουν από το σπίτι των γονιών τους αργότερα. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι το συνολικό επίπεδο της κινητικότητας είναι πιθανό να επηρεάζεται από τη σταδιακή μείωση της ομάδας των νεότερης ηλικίας ατόμων (15-29) λόγω της σημαντικής μείωσης της γονιμότητας κατά τα τριάντα τελευταία χρόνια. Η ομάδα αυτή αποτελούσε το 23,2% του πληθυσμού της ΕΕ το 1990, το 19,6% το 2000 και σύμφωνα με το βασικό σενάριο της Eurostat θα σημειωθεί περαιτέρω μείωση στο 17,8% πριν από το 2010.

Τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο είναι τα πλέον κινητικά. Πράγματι, για 11 Κράτη μέλη τα άτομα που ζουν σε άλλο Κράτος μέλος έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τους συμπατριώτες τους στην χώρα καταγωγής τους. Το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο και η προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης, καθώς και η βελτίωση του συντονισμού των πολιτικών, θα ενισχύσουν σταδιακά αυτό το δυναμικό κινητικότητας.

Κινητικότητα και περιφερειακά προβλήματα

Τα μέτρα περιφερειακής ανάπτυξης είναι ιδιαίτερα σημαντικά τόσο για την πρόληψη των υπερβολών της περιφερειακής πώλωσης όσο και για τη μεγιστοποίηση του δυναμικού της γεωγραφικής κινητικότητας. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρήθηκε σημαντική ροή ατόμων που μετακινούνται κυρίως από την ύπαιθρο σε αστικές περιοχές. Αυτό έχει συμβάλει στην διαδικασία της περιφερειακής πώλωσης.

Στην ΕΕ υπάρχουν 70 περιφέρειες (περίπου μία στις τρεις) στις οποίες περισσότερο από το 50% του πληθυσμού ζει σε "πυκνοκατοικημένες περιοχές"¹². Αυτές οι 70 περιφέρειες αποτελούν το 14,7% της συνολικής επικράτειας της ΕΕ των 15 και περιλαμβάνουν το 45,2 % του πληθυσμού της ΕΕ των 15. Στις μεγάλες αστικές περιοχές σημειώθηκε αύξηση και ανανέωση του πληθυσμού, ενώ οι απομακρυσμένες περιοχές της υπαίθρου βρίσκονται αντιμέτωπες με επιταχυνόμενη πληθυσμιακή γήρανση και οικονομική παρακμή.

Σύμφωνα με τρέχουσες δημογραφικές προβλέψεις η απόκλιση αυτή θα συνεχίσει να αυξάνεται, ιδιαίτερα όσον αφορά τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας. Από το 2000 έως το 2015, σε περιφερειακό επίπεδο (Nuts2), ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας στις 10 φτωχότερες περιφέρειες προβλέπεται να μειωθεί κατά 12%, ενώ στις 10 πλουσιότερες, θα αυξηθεί κατά 15 %.

Εκτός από τις συνέπειες για την οικονομική δραστηριότητα, αυτή η περιφερειακή πώλωση επηρεάζει την ποιότητα των συνθηκών διαβίωσης. Η σταθερή μείωση του πληθυσμού καθιστά πιο πολυδάπανη την παροχή δημόσιων υπηρεσιών (π.χ. εκπαίδευση, υγεία) στις περιφέρειες με μικρό πληθυσμό, ενώ οι συγκεντρώσεις πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα προκαλούν διαφορετικά αλλά εξίσου δυσεπίλυτα προβλήματα όπως η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η μόλυνση κ.τ.λ. Συνεπώς πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην περιφερειακή διάσταση κατά τη θέσπιση πολιτικών για την προώθηση της γεωγραφικής κινητικότητας.

Εξετάζοντας τις μακροπρόθεσμες τάσεις όσον αφορά την κινητικότητα, οι γρήγορες τεχνολογικές αλλαγές, ιδιαίτερα η αναμενόμενη πρόοδος στις τηλεπικοινωνίες και τις μεταφορές, ενδέχεται να μειώσουν σταδιακά τη σημασία της γεωγραφικής κινητικότητας (σε σύγκριση με την κινητικότητα από αναφέρεται στην αλλαγή ή απόκτηση νέων προσόντων) ως μέσου για τη βελτίωση της κατανομής ανθρωπίνων πόρων.

Μετανάστευση και διεύρυνση

Η επόμενη διεύρυνση μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της διασυνοριακής κινητικότητας σε πρώτο στάδιο. Το μέγεθος των μεταναστευτικών πιέσεων θα εξαρτηθεί κυρίως από την ψαλίδα των εισοδημάτων και από τις διαφορές στην κατάσταση των αγορών εργασίας ανάμεσα στα σημερινά και μελλοντικά Κράτη μέλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προηγούμενες διευρύνσεις με την προσχώρηση της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας δεν προκάλεσαν αύξηση των μεταναστευτικών ροών από τις χώρες αυτές σε άλλα κράτη μέλη. Επιπλέον, δεδομένης της οικονομικής και κοινωνικής πρόοδου που σημειώθηκε στην περιοχή, οι χώρες αυτές αποτελούν τώρα χώρες προορισμού για υπηκόους τρίτων χωρών.

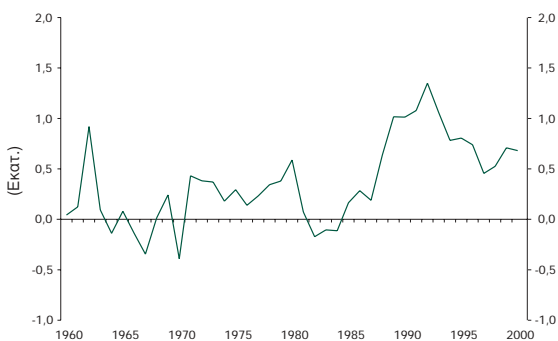
¹¹ Από ορισμένες έρευνες προκύπτει ότι η καθυστέρηση αυτή που παρατηρείται όσον αφορά την μετακόμιση από το σπίτι των γονιών συνδέεται με το γεγονός ότι οι νέοι στο Νότο στηρίζονται περισσότερο στην οικογένεια από ό,τι στο Βορρά - βλέπε G. B. Sgritta - *Family and Welfare systems in the transition to adulthood* - European Observatory on Social Situation, Demography and Family.

¹² Υπάρχει μικρό σύνολο τοπικών περιοχών, καθεμία από τις οποίες έχει πυκνότητα μεγαλύτερη από 500 κατοίκους ανά τετραγωνικό, όπου ο συνολικός αριθμός για το σύνολο είναι τουλάχιστον 50,000 κάτοικοι. Η μέση πυκνότητα για την ΕΕ είναι 116 κάτοικοι ανά τετραγωνικό.

3.2 Μετανάστευση από τρίτες χώρες

Οι μετανάστες από τρίτες χώρες που εισέρχονται στην ΕΕ αποτελούν άλλη σημαντική μορφή κινητικότητας. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μία τάση αύξησης με έντονες διακυμάνσεις του καθαρού αριθμού των μεταναστών. Ο αριθμός και η καταγωγή των μεταναστών διαφέρει σημαντικά με την πάροδο του χρόνου ανάλογα με την πολιτική και την οικονομική κατάσταση στις διάφορες περιοχές του κόσμου. Η αύξηση ήταν ιδιαίτερα έντονη μετά τα μέσα της δεκαετίας του '80, όταν σημειώθηκε σημαντική εισροή από την Ανατολική Ευρώπη. Στη συνέχεια, ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία και η ασταθής κατάσταση στα Βαλκάνια προκάλεσαν μεγάλο κύμα μεταναστών, κυρίως από τις πρώην Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας και την Αλβανία. Σημειώθηκε επίσης μεγάλος αριθμός εισροών από άλλα μέρη του κόσμου, κυρίως από διάφορες περιοχές της Ασίας και της Βόρειας Αφρικής, που οφειλόταν σε συνδυασμό οικονομικών, πολιτικών και δημογραφικών παραγόντων.

Σχήμα 1 Καθαρή μετανάστευση, Ευρωπαϊκή Ένωση 1960 - 2000

Καθαρή μετανάστευση είναι η διαφορά μεταξύ του αριθμού των ατόμων που εισέρχονται στην ΕΕ και ατόμων που εξέρχονται.
Πηγή: Eurostat - Στατιστικές για τη μετανάστευση

Το 1999, 13 εκατ.¹³ ή το 3,4% του πληθυσμού της ΕΕ ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών- ήτοι αύξηση 50% από το 1985. Το ποσοστό ήταν σαφώς υψηλότερο σε ορισμένα κράτη μέλη της Κεντρικής Ευρώπης (Αυστρία, 9,3% και Γερμανία, 6,7%) και σαφώς χαμηλότερο στην Ισπανία και στην Ιταλία.¹⁴ Η αυξανόμενη μετανάστευση από χώρες εκτός της Ένωσης επικεντρώνεται κυρίως στις οικονομικά ευημερούσες περιφέρειες. Τά περισσότερα μεγάλα αστικά κέντρα αποκτούν όλο και πιο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και πρέπει να αναπτύξουν επαρκείς στρατηγικές για την κοινωνική και την οικονομική ενσωμάτωση των νεοεισερχομένων και των οικογενειών τους. Σε αντίθεση με τους πολίτες της ΕΕ, οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν απολαμβάνουν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η διαχείριση της ροής μεταναστών από τρίτες χώρες αποτελεί όλο και μεγαλύτερη πρόκληση για την πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική των κρατών μελών και της Ένωσης στο σύνολό της. Αν και στην Ευρώπη έχουν παρατηρηθεί εισροές ατόμων με υψηλό επίπεδο προσόντων

για την αντιμετώπιση ειδικών ελλείψεων του εργατικού δυναμικού, ένα μεγάλο ποσοστό τέτοιων μεταναστών είναι νέοι με χαμηλού επιπέδου προσόντα. Οι παράγοντες ώθησης στις χώρες καταγωγής συνδυάζονται με διάφορους παράγοντες έλξης στις χώρες υποδοχής, που προκαλούνται π.χ. από ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε περιφερειακό επίπεδο, από τη γήρανση του εργατικού δυναμικού. Εξετάζοντας τις καταγεγραμμένες εισροές κατά το 1999, τα περισσότερα άτομα προέρχονταν από την πρώην Γιουγκοσλαβία, και ακολουθούσαν οι Πολωνοί, άτομα από τη Βόρεια Αφρική, από την πρώην Σοβιετική Ένωση και από την Τουρκία. Αλλά οι καταγεγραμμένοι μετανάστες αποτελούν μόνο μέρος της συνολικής εικόνας. Σημαντικός αριθμός ατόμων εισέρχονται ή παραμένουν στην ΕΕ παράνομα και πραγματοποιούν μη δηλωθείσα εργασία, συχνά σε τομείς και σε περιφέρειες όπου η παραοικονομία είναι περισσότερο αναπτυγμένη. Τόσο οι παράνομοι όσο και οι νόμιμοι μετανάστες είναι πιο ευάλωτοι από τους αυτόχθονες εργαζόμενους και συχνά είναι πρόθυμοι να κάνουν παραχωρήσεις όσον αφορά τις αμοιβές τους και τα εργατικά τους δικαιώματα.

Συμμετοχή στην αγορά εργασίας

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των διαφόρων ομάδων μεταναστών. Για τους πολίτες της ΕΕ που ζουν σε άλλο κράτος μέλος και για τους εργαζόμενους που προέρχονται από τις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης η συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι ίση ή υψηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ. Για ορισμένες άλλες ομάδες μεταναστών τα ποσοστά απασχόλησης είναι κατά πολύ χαμηλότερα, ιδιαίτερα όσον αφορά τις γυναίκες που προέρχονται από τη Βόρεια Αφρική και την Τουρκία. Για την ομάδα των ατόμων ηλικίας 15-24, το μέσο ποσοστό ανεργίας είναι 16% για τους πολίτες της ΕΕ, 15% για τους Τούρκους υπηκόους, 14% για τους υπηκόους των άλλων 12 υποψήφιων χωρών και 21 % για άτομα από άλλες χώρες.

Η μετανάστευση συχνά θεωρείται παράγοντας που αυξάνει την ευελιξία της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, αυτό ενέχει τον κίνδυνο της αύξησης του διαχωρισμού της αγοράς εργασίας με υπερεκπροσώπηση των υπηκόων τρίτων χωρών στις λιγότερο αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Η πλειονότητα των εργαζόμενων που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών φαίνεται ότι καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας που συγκαταλέγονται μεταξύ των θέσεων της αγοράς εργασίας με χαμηλή ειδίκευση και χαμηλές αποδοχές. Οι γυναίκες μετανάστες τείνουν να εργάζονται στον ξενοδοχειακό τομέα και στον τομέα της εστίασης και στις οικιακές υπηρεσίες. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στο χαμηλό μέσο επίπεδο των προσόντων των υπηκόων τρίτων χωρών. Οι εργαζόμενοι από χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης τείνουν να καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας που απαιτούν προσόντα χαμηλότερα από το μέσο επίπεδο των πιστοποιημένων προσόντων που διαθέτουν. Η πιθανότητα οι μετανάστες να πέσουν θύματα διακρίσεων, εκμετάλλευσης και καταχρήσεων συχνά επιτείνεται από τους γλωσσικούς φραγμούς, αλλά και από την έλλειψη εξοικείωσης με τα τοπικά έθιμα και την τοπική κουλτούρα καθώς και την έλλειψη αναπτυγμένων κοινωνικών δικτύων. Ωστόσο, αναπτύσσονται κάποιες ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες, όπως οι διαπολιτισμικοί μεσολαβητές, που δρουν στους χώρους εργασίας ή στις κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες για την ενίσχυση της πρόσβασης των μεταναστών στα όργανα αυτά.

13 Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία από τη Eurostat αφορούν το 1998 (Γαλλία 1990)

14 Ο αριθμός αυτός δεν περιλαμβάνει τον πληθυσμό που γεννήθηκε στην αλλοδαπή και έλαβε την υπηκοότητα της ΕΕ, αλλά περιλαμβάνει τα τέκνα των υπηκόων τρίτων χωρών που γεννήθηκαν στην Ευρώπη ακόμα και αν δεν έλαβαν την υπηκοότητα της ΕΕ.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Όσον αφορά την κινητικότητα στο εσωτερικό της ΕΕ, έχει διαπιστωθεί ότι παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί στην άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην ΕΕ, τα σημερινά επίπεδα γεωγραφικής κινητικότητας είναι πολύ χαμηλά σε σχέση με αυτά που παρατηρήθηκαν στις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Σε μεγάλο βαθμό αυτό ήταν αποτέλεσμα της θεματικής προόδου που σημείωσαν οι λιγότερο ευημερούσες ευρωπαϊκές περιφέρειες στη μείωση του χάσματος με τους πιο ευημερούντες εταίρους. Στα επόμενα χρόνια, το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο και η αυξανόμενη οικονομική ολοκλήρωση, σε συνδυασμό με τη βελτίωση του συντονισμού της πολιτικής, θα μπορούσαν να συμβάλουν εμφανέστερα στην κινητικότητα στο εσωτερικό της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της "Νέες ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, ανοιχτές σε όλους, με πρόσβαση για όλους"¹⁵ προτείνει νέα στρατηγική με συγκεκριμένες πολιτικές πρωτοβουλίες για την εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας και του ανοίγματος των νέων ευρωπαϊκών αγορών εργασίας. Η ανάπτυξη αυτής της θετικής δυναμικής θα απαιτήσει την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί σε ορισμένους ειδικούς φραγμούς που δεν συνδέονται άμεσα με την αγορά εργασίας, όπως οι σχετικά χαμηλές επιδόσεις στην εκμάθηση ξένων γλωσσών σε αρκετά κράτη μέλη και οι αυξανόμενες δυσκολίες όσον αφορά τη στέγαση σε κυρίως οικονομικά ανθίζουσες περιφέρειες, καθώς και την τάση για περιφερειακή πόλωση σε αρκετές περιφέρειες της ΕΕ.

Εξετάζοντας τις τάσεις της γεωγραφικής κινητικότητας, η ροή μεταναστών από τρίτες χώρες αποτελεί σημαντική πρόκληση για την πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική στα κράτη μέλη και στην Ένωση στο σύνολό της. Οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι οι μεταναστευτικές εισροές θα αποτελέσουν ένα μάλλον ευμετάβλητο αλλά διαρκές φαινόμενο στο οποίο οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της πολιτικής θα πρέπει να αποδίδουν όλο και μεγαλύτερη προσοχή. Ο αυξανόμενος αριθμός μεταναστών από τρίτες χώρες συνεπάγεται τόσο προκλήσεις όσο και ευκαιρίες για την ευρωπαϊκή κοινωνία. Η συμμετοχή στην οικονομική και την κοινωνική ζωή αποτελεί το βασικό μέσο για την ένταξη των ομάδων των μεταναστών και των οικογενειών τους. Παράλληλα, η επιτυχή ενσωμάτωση των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής είναι σημαντική για την οικονομική τους πρόοδο και για την κοινωνική συνοχή. Για την πρόωθηση της ενσωμάτωσης χρειάζεται άσκηση πολιτικής που να στοχεύει τόσο στους μετανάστες όσο και στις κοινωνίες υποδοχής. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η καταπολέμηση των διακρίσεων. Οι φραγμοί στην κοινωνική συμμετοχή - είτε αυτοί οφείλονται στις δομές, τις ικανότητες και τη συμπεριφορά των κοινοτήτων υποδοχής ή των εισερχομένων μεταναστών - μειώνουν τις πιθανότητες για ενσωμάτωση και αποδυναμώνουν την κοινωνική συνοχή. Η διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και των τέκνων τους στην εκπαίδευση, η πρόωθηση των ευκαιριών για απασχόληση και η άρση των φραγμών που συνδέονται με τη στέγαση είναι κάποια από τα κυριότερα ζητήματα που αφορούν τους μετανάστες.

Η διαχείριση των μεταναστευτικών εισροών, η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και η ανάπτυξη ενός βέλτιστου προτύπου ενσωμάτωσης με παράλληλο σεβασμό της ποικιλότητας αποτελούν μείζονες προκλήσεις που απαιτούν τη δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων. Σε επίπεδο ΕΕ, με την θέση σε ισχύ της συνθήκης του Άμστερνταμ την 1η Μαΐου 1999, η πολιτική για το άσυλο, για την ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων, η πολιτική θέωσης διαβατηρίων, οι κανόνες που διέπουν τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, η

μεταναστευτική πολιτική, τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών και η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της συνολικής προσέγγισης για την πολιτική ασύλου και της κοινής πολιτικής μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκτός από τη διαδικασία αυτή για τη διαμόρφωση θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου, η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική προβλέπει σειρά μέτρων για την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση των διακρίσεων, την κοινωνική προστασία και την ισότητα των φύλων τα οποία υποστηρίζουν και ενισχύουν τις πολιτικές προσπάθειες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Πρόσφατη πολιτική δράση που συνδέεται με την κινητικότητα και τη μετανάστευση

Διάφορα κοινοτικά μέσα που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της **ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση**¹⁵ υποστηρίζουν τις προσπάθειες των Κρατών μελών να ενισχύσουν την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και να διευκολύνουν την πρόσβαση στη δια βίου μάθηση. Η στρατηγική για την πρόωθηση της ανάπτυξης **νέων ευρωπαϊκών αγορών εργασίας**¹⁶ εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Στοκχόλμη το Μάρτιο του 2001, με ιδιαίτερη έμφαση στα προσόντα και στην κινητικότητα.

Προτάθηκαν αρκετές πρωτοβουλίες στον τομέα της **κοινωνικής ασφάλισης**¹⁷ για τη βελτίωση του αποτελεσματικού συντονισμού και για την παροχή περισσότερων ευκαιριών στους εργαζόμενους και στους αναζητούντες εργασία ώστε να επωφεληθούν του δικαιώματός τους για ελεύθερη κυκλοφορία.

Στη νέα **ευρωπαϊκή στρατηγική για την πρόωθηση της κοινωνικής ένταξης**¹⁸, τα εθνικά σχέδια δράσης αρκετών κρατών μελών αναγνώρισαν την αυξανόμενη εθνοτική και πολιτιστική ποικιλομορφία και τον μεγαλύτερο κίνδυνο για κοινωνικό αποκλεισμό των εθνοτικών μειονοτήτων και των μεταναστών.

Καταρτίζονται κοινές πολιτικές στον τομέα της **μετανάστευσης και του ασύλου**¹⁹ σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ταμπερέ (Οκτώβριος του 1999). Για την επιτυχημένη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και τη μείωση της παράνομης μετανάστευσης, η Επιτροπή έχει προτείνει συντονισμένη προσέγγιση που ενσωματώνει όλες τις πτυχές του μεταναστευτικού συστήματος και ενισχύει τη συνεργασία με τις χώρες καταγωγής. Η προσέγγιση συμπληρώνεται με ισχυρές²⁰ πολιτικές για την ενσωμάτωση και την καταπολέμηση των διακρίσεων στις χώρες υποδοχής, βάσει του άρθρου 13 της συνθήκης του Άμστερνταμ.

Αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν τόσο παράγοντες ώθησης όσο και παράγοντες έλξης στους οποίους οφείλεται η μετανάστευση υπηκόων τρίτων χωρών στην ΕΕ και ότι απόφοροι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την θέσπιση κατάλληλων πολιτικών για την αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης. Η ζήτηση στην αγορά εργασίας αποτελεί ισχυρό παράγοντα έλξης μεταναστών ενώ το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και οι περιορισμένες προοπτικές για καλύτερη ποιότητα διαβίωσης στις χώρες καταγωγής αποτελούν σημαντικούς παράγοντες ώθησης. Η κοινοτική πολιτική για την ανάπτυξη συμβάλλει μακροπρόθεσμα στην εξομάλυνση των μεταναστευτικών ροών με την υποστήριξη της βιώσιμης οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης και μέσω της καταπολέμησης της φτώχειας και της ανισότητας στις περιφέρειες από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες. Τα θέματα μετανάστευσης πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη στην ανάπτυξη των εξωτερικών σχέσεων και την άσκηση της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ στο πλαίσιο ενός ενισχυμένου διαλόγου με τις χώρες καταγωγής σχετικά με τους τρόπους διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών και μεγιστοποίησης των οφελών για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

¹⁵ Κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής των κρατών μελών για την απασχόληση το 2002 - COM(2001) 511 Σχέδιο κοινής έκθεσης για την απασχόληση- COM(2001)438

¹⁶ Νέες ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, ανοιχτές σε όλους και με πρόσβαση από όλους COM(2001)116

¹⁷ COM(1997) 586

¹⁸ Κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 3/12/2001

¹⁹ Βλ. τον πίνακα των αποτελεσμάτων που περιλαμβάνεται στο COM(2001)628

²⁰ Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής (Οδηγία 2000/43/ΕΚ)• Διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (οδηγία 2000/78/ΕΚ)

Παραρτήματα

Στατιστικά πορträίτα

Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά Κράτος

Κέντρα διάθεσης εκδόσεων Eurostat (Datashops)

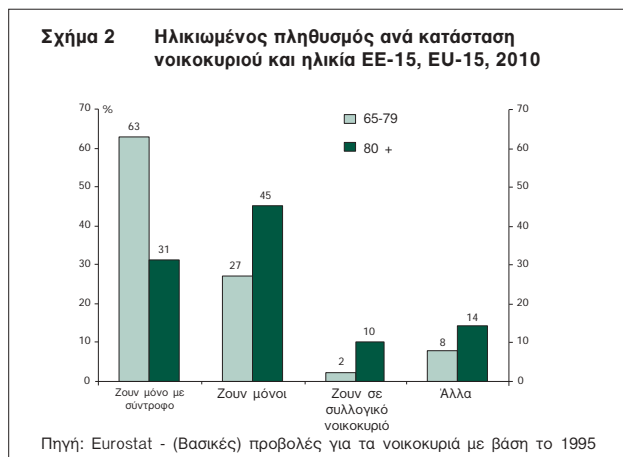
Γήρανση του πληθυσμού

Το 2000, υπήρχαν στην ΕΕ 61 εκατ. ηλικιωμένοι ηλικίας 65 ετών και άνω σε σύγκριση με μόλις 34 εκατ. το 1960. Σήμερα, οι ηλικιωμένοι αποτελούν το 16% του συνολικού πληθυσμού ή το 24% του πληθυσμού που θεωρείται ότι βρίσκεται σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών). Έως το 2010, το τελευταίο ποσοστό αναμένεται να αυξηθεί στο 27%. Τα επόμενα δεκαπέντε έτη, ο αριθμός των "πολύ ηλικιωμένων" ατόμων ηλικίας 80 ετών και άνω θα αυξηθεί κατά περίπου 50%.

Βασικός δείκτης

Λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας (1)	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
2010	27	27	25	30	29	27	25	17	31	24	22	26	24	25	28	24

(1) Πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω ως ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (15-64) Πηγή Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές.

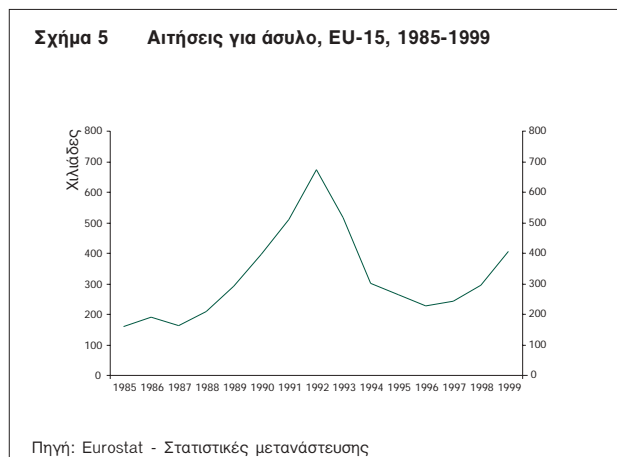
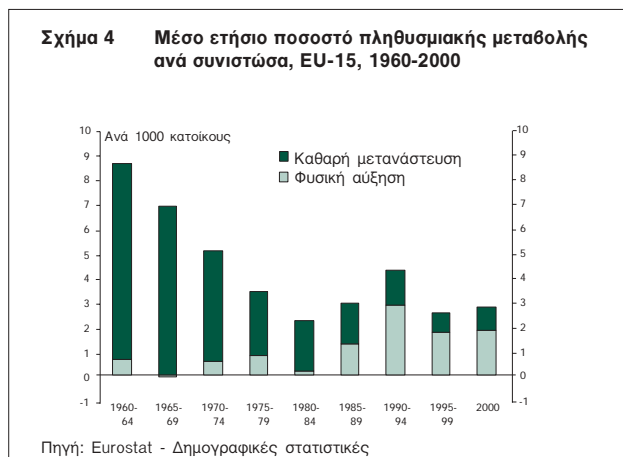
Μετανάστευση και άσυλο

Από το 1989, η καθαρή μετανάστευση αποτελεί την κύρια συνιστώσα της ετήσιας αλλαγής του πληθυσμού στην Ένωση. Το 2000, το ετήσιο ποσοστό καθαρής μετανάστευσης ήταν 1,8 ανά 1000 κατοίκους, δηλαδή αντιστοιχούσε περίπου στο 65% της συνολικής αύξησης του πληθυσμού. Περίπου το 5% του πληθυσμού της ΕΕ δεν είναι υπήκοοι του Κράτους μέλους στο οποίο διαμένουν (το 3,4% δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και το 1,5% είναι υπήκοοι της ΕΕ). Το 1999 υποβλήθηκαν πάνω από 400 000 αιτήσεις χορήγησης άσυλου στα δεκαπέντε Κράτη μέλη.

Βασικός δείκτης

Ποσοστό καθαρής μετανάστευσης (ανά 1 000 κατοίκους)	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
Μέσο ετήσιο ποσοστό καθαρής μετανάστευσης																
1995-99	1,8	1,1	3,0	2,5	1,9	1,1	0,7	4,3	2,1	10,0	2,0	1,0	1,1	0,8	1,1	2,0
1990-94	2,9	1,9	2,0	7,0	5,7	0,4	1,3	-0,4	1,9	10,5	2,7	7,5	-1,3	1,8	3,7	1,3

Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές

Αποτελέσματα της εκπαίδευσης

Το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τα τελευταία τριάντα έτη, ειδικότερα μεταξύ γυναικών. Σήμερα, περισσότερο από το 76% των νέων ηλικίας 25-29 στην Ένωση έχει ολοκληρώσει το υποχρεωτικό επίπεδο σπουδών. Παράλληλα ωστόσο, το 20% των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών εγκαταλείπει το εκπαιδευτικό σύστημα έχοντας, στην καλύτερη περίπτωση, ολοκληρώσει την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Βασικός δείκτης

Άτομα που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο και δεν συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση (μερίδιο του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχουν ολοκληρώσει μόνον την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) και δεν συμμετέχουν σε πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

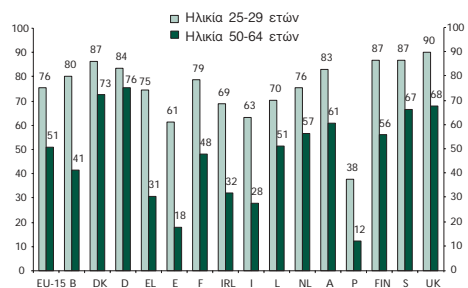
	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	20*	12	12	15	17	28	13	19	29	17	17	11	43	10	8	:

Άτομα ηλικίας 18-24 ετών ανά είδος δραστηριότητας (%), 2000

Σε εκπαίδευση/κατάρτιση	16	6	40	27	2	6	9	11	3	5	44	13	7	24	16	29
Σε εκπαίδευση και όχι σε απασχόληση	35	47	23	29	42	46	48	32	35	49	19	28	37	29	42	19
Όχι σε εκπαίδευση αλλά σε απασχόληση	34	36	31	33	34	35	30	42	31	39	32	51	46	33	34	39
Όχι σε εκπαίδευση ούτε σε απασχόληση	15	11	6	11	22	14	14	14	32	7	5	8	10	13	8	13

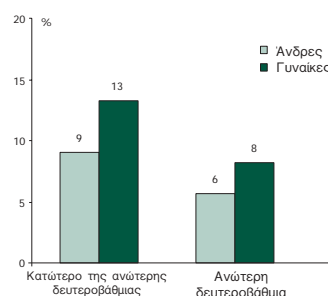
Σημείωση: στοιχεία του 1997 για την IRL και την Α.
Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 6 Ποσοστό του πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανά ηλικιακή ομάδα, 2000

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ. IRL: στοιχεία του 1997
Σημείωση: ΗΒ: Τα GCSE 'ο' επίπεδα συμπεριλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 3)

Σχήμα 7 Ποσοστά ανεργίας για άτομα ηλικίας 25-59 ετών ανά φύλο και μορφωτικό επίπεδο, EU-15, 2000

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ. Σημείωση: ΗΒ: Τα GCSE 'ο' επίπεδα συμπεριλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 3)

Δια βίου μάθηση

Σε όλη την ΕΕ, το 8% του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών συμμετείχε σε πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης (τις τελευταίες 4 εβδομάδες) το 2000. Τέτοιες δραστηριότητες φαίνεται να υπερσichούν στις Σκανδιναβικές χώρες, στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας έχουν μικρότερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε πρόγραμμα κατάρτισης από τους νεότερους. Επίσης, τα άτομα υψηλότερων προσόντων έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε τέτοια προγράμματα από τα άτομα χαμηλών επαγγελματικών προσόντων.

Βασικός δείκτης

Διά βίου μάθηση (συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση) Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχε σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης τις τέσσερις τελευταίες εβδομάδες, το 2000

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Σύνολο, 25-64	8	7	21	5	1	5	3*	5*	5	5	16	8*	3*	20	22	21
25-34	14	11	30	13	3	12	7	9	11	8	24	14	8	27	28	25
35-44	8	8	22	5	0	3	2	5	4	5	17	8	3	22	23	23
45-54	6	5	18	3	0	2	1	3	3	4	11	5	1	19	19	19
55-64	3	2	11	1	0	1	0	1	1	1	6	2	0	8	14	13

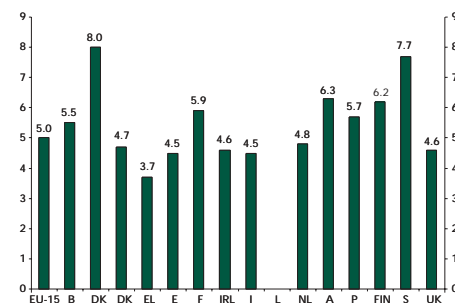
Σημείωση: για IRL και Α - στοιχεία του 1997, για F και PT * βλ. τις μεθοδολογικές σημειώσεις της κύριας έκθεσης.
Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 8 Διά βίου μάθηση (ποσοστό των ατόμων, ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχαν σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες), EU-15, 2000

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ
Σημείωση: για IRL και Α - στοιχεία του 1997, για F και PT - βλ. τις μεθοδολογικές σημειώσεις, ΗΒ: Τα GCSE 'ο' επίπεδα συμπεριλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 3).

Σχήμα 9 Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 1999

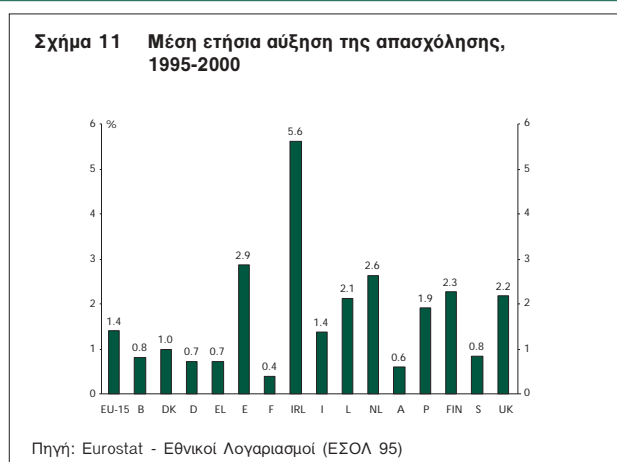
Πηγή: Eurostat - ερωτηματολόγια των ΟΟΕ (Ουνέσκο, ΟΟΣΑ και Eurostat) για τις στατιστικές εκπαίδευσης.

Απασχόληση

Το 2000, περίπου 166 εκατ. άτομα ήταν απασχολούμενα στην Ένωση, δηλ. αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 10 εκατομμύρια από το 1995. Αυτό αντιπροσωπεύει επίσης ανάπτυξη περίπου 1,3%. Το 2000, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,7%. Το ποσοστό απασχόλησης για τον πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών ήταν 63,2% το 2000.

Βασικός δείκτης	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό απασχόλησης (απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών ως μερίδιο του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών)																
2000	63,2	60,5	76,3	:	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	:	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
1999	62,3	59,3	76,0	64,8	55,3	52,5	60,8	63,3	52,6	61,7	71,3	68,2	67,4	66,4	70,1	71,0
Τάσεις της απασχόλησης																
Συνολική απασχόληση 2000 (εκατ.)	165,9	3,9	2,7	38,7	:	15,6	23,3	1,7	23,1	:	8,1	4,0	4,9	2,3	4,3	29,1
Συνολική απασχόληση 1999 (εκατ.)	163,2	3,9	2,7	38,1	3,9	15,2	22,8	1,6	22,7	0,2	7,9	4,0	4,8	2,2	4,2	28,9
Συνολική απασχόληση 1995 (εκατ.)	154,7	3,8	2,6	37,3	3,8	13,6	22,9	1,3	21,5	0,2	7,1	3,9	4,5	2,0	4,1	26,1
2000/1995 (% μέση αύξηση)	1,4	0,8	1,0	0,7	0,7Γ	2,9	0,4	5,6	1,4	2,1Γ	2,6	0,6	1,9	2,3	0,8	2,2
2000/1999 (% ετήσια αύξηση)	1,7	1,8	0,7	1,6	0,2Γ	3,1	2,4	4,7	1,6	2,2Γ	2,3	0,9	2,0	1,8	2,2	0,5

Σημ: Για EL και L τα στοιχεία για την αύξηση της απασχόλησης είναι του 1999 και όχι του 2000. Τα στοιχεία αφορούν τις περιόδους 1999/1995 και 1999/1998.
 Πηγή: Eurostat - Τριμηνιαία στοιχεία εργατικού δυναμικού, Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ και Εθνικοί Λογαριασμοί (ΕΣΟΛ 95)

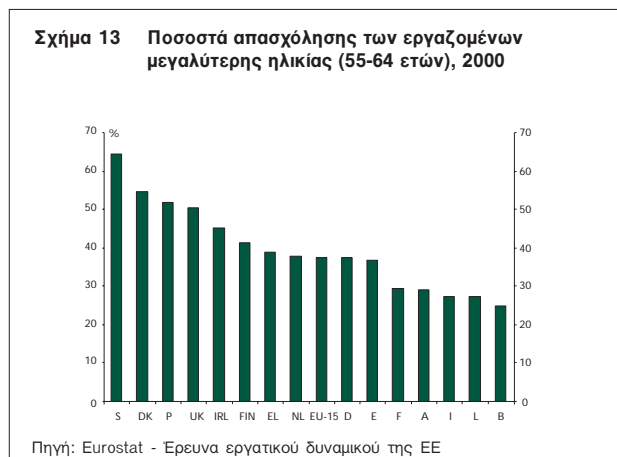
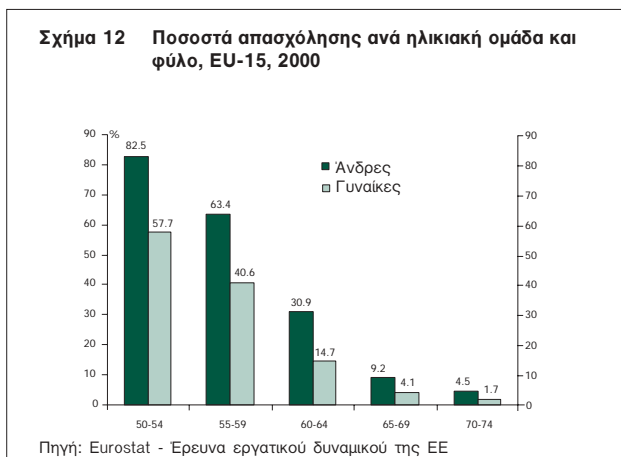

Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων

Κατά την τελευταία δεκαετία, το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ των ανδρών ηλικίας 55-64 ετών μειώθηκε κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες φθάνοντας το 48% το 2000. Η μείωση αυτή μπορεί να οφείλεται στο συνδυασμό έλλειψης θέσεων εργασίας, χαμηλής κινητικότητας και ανεπαρκών προσόντων και όχι στην επιθυμία πρόωρης συνταξιοδότησης. Αντίθετα, το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών αυξήθηκε σχεδόν κατά 4 μονάδες, φθάνοντας το 28% το 2000. Συνολικά, το 38% του πληθυσμού 55-64 ετών ήταν απασχολούμενοι κατά το 2000.

Βασικός δείκτης	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (απασχολούμενοι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας [55-64 ετών] ως μερίδιο του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 55-64 ετών), 2000																
Σύνολο	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
Άνδρες	47,6	35,1	61,9	46,2	55,3	54,8	32,8	63,0	40,3	37,9	49,9	41,4	62,5	41,8	67,0	59,8
Γυναίκες	27,7	15,4	46,2	28,7	24,4	19,9	26,0	27,1	15,2	16,8	25,8	17,8	42,3	40,7	61,7	41,4
Απασχολούμενοι ηλικίας 55-64 ετών, 2000 (ανά 1000)	16530	247	322	4515	496	1672	1644	149	2044	17	627	291	552	216	663	3076

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις που βασίζονται στην έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

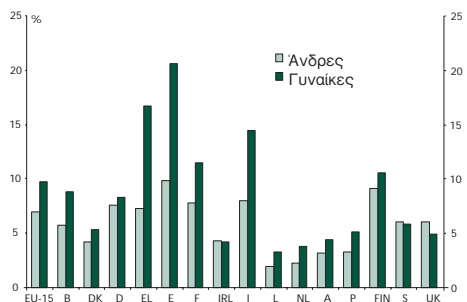
Ανεργία

Το 2000, ο συνολικός αριθμός των ανέργων στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκε στα 14,2 εκατ. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο 8,2% του εργατικού δυναμικού και είναι το χαμηλότερο από το 1992. Μεταξύ του 1999 και του 2000, το Βέλγιο, η Ισπανία και η Γαλλία σημείωσαν τη μεγαλύτερη πτώση στα ποσοστά ανεργίας τους, μολονότι η Ισπανία εξακολουθεί να έχει το υψηλότερο ποσοστό (14,1%). Η ανεργία μειώθηκε σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από το Λουξεμβούργο που παρέμεινε στο χαμηλό ποσοστό του 2,4%.

Βασικός δείκτης	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό ανεργίας																
2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
1999	9,1	8,8	5,2	8,6	11,6	15,9	11,2	5,6	11,3	2,4	3,4	4	4,5	10,2	7,2	6,1
1994	11,1	10,0	8,2	8,4	8,9	24,2	12,3	14,3	11,1	3,2	7,1	3,8	6,9	16,6	9,4	9,6
Ανεργία (1000), 2000	14193,3	311,3	134,6	3132,5	492,6	2379,9	2455,0	73,6	2465,7	4,5	238,6	142,4	210,7	252,9	264,4	1630,4

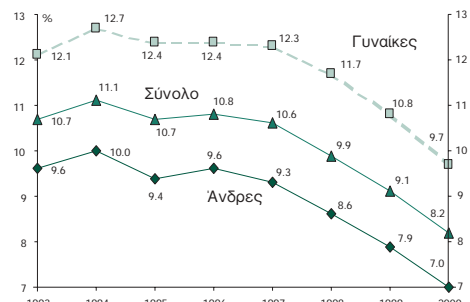
Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 14 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο, 2000

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 15 Τάσεις του ποσοστού απασχόλησης ανά φύλο, EU-15, 1992-2000

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

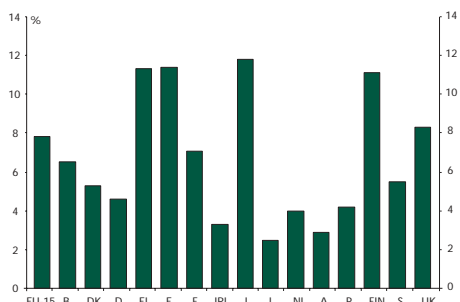
Ανεργία των νέων

Σε όλη την ΕΕ, το 7,8% των νέων (15-24 ετών) ήταν άνεργοι το 2000. Το ποσοστό ανεργίας (ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού) μεταξύ των νέων ήταν 16,2%. Οι διαφορές μεταξύ των δύο αυτών ποσοστών κυμαίνονται σημαντικά ανάλογα με τη χώρα. Ενώ ο πρώτος αριθμός δείχνει ότι ένα σχετικά μικρό ποσοστό των νέων είναι άνεργο, ο δεύτερος παρέχει μία ένδειξη σχετικά με την κατάσταση της αγοράς εργασίας όσον αφορά τους νέους. Για τις περισσότερες χώρες, η ανεργία των νέων μειώθηκε μεταξύ 1999 και 2000, ακολουθώντας τη συνολική μείωση της ανεργίας.

Βασικός δείκτης	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού																
2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
1999	8,6	8,2	7,0	4,7	12,5	12,5	8,6	4,3	12,5	2,4	4,8	3,1	4,3	10,8	6,6	8,7
1994	10,7	8,8	7,8	4,8	10,2	19,4	10,8	10,7	12,6	3,3	7,0	3,5	6,8	15,5	11,7	11,2
Ποσοστό ανεργίας των νέων																
2000, άνδρες και γυναίκες	16,2	17,7	7,3	9,1	29,6	26,2	20,1	6,5	30,8	7,3	5,6	5,3	8,9	21,4	11,3	12,8
2000, άνδρες	14,9	15,1	7,0	9,8	22,2	20,6	18,1	6,1	27,2	6,5	4,6	4,8	6,8	21,1	10,7	13,8
2000, γυναίκες	17,6	20,8	7,5	8,2	37,9	33,2	22,3	7,0	35,1	8,3	6,6	5,8	11,6	21,6	11,9	11,5
1999	17,9	23,7	9,6	9,1	31,3	29,5	24,3	8,4	32,7	7,1	7,2	5,3	9,0	21,4	13,6	13,2
1994	22,0	24,2	11,1	8,8	27,7	45,1	29,2	23,0	32,3	7,3	11,5	5,7	15,0	34,0	22,0	17,0

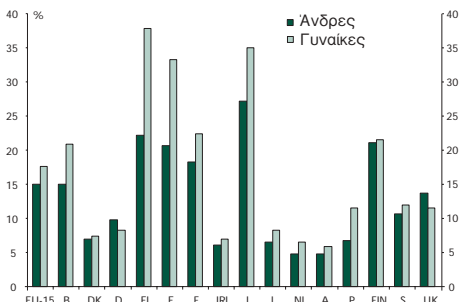
Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 16 Λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού (15-24 ετών), 2000

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 17 Ποσοστά ανεργίας των νέων (15-24 ετών) ανά φύλο, 2000

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Μακροχρόνια ανεργία

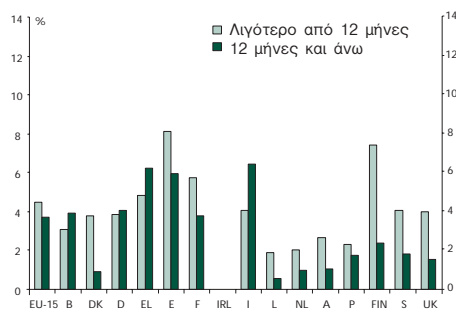
Το 2000, η μακροχρόνια ανεργία έπληττε το 3,6% του πληθυσμού της ΕΕ-15. Με άλλα λόγια, το 44% των ανέργων βρισκόταν σε αυτή την κατάσταση για τουλάχιστον ένα έτος. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας μειώθηκε τα τελευταία έτη, όμως παραμένει περίπου 6% στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία. Για τους νέους ηλικίας 15-24 ετών, το 8,4% (ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού) ήταν άνεργο για τουλάχιστον έξι μήνες.

Βασικός δείκτης

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (12 μήνες και άνω)																
2000	3,6	3,8	1,0	:	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	:	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
1999	4,2	4,9	1,2	4,4	6,5	7,3	4,4	2,6	6,7	0,7	1,2	1,1	1,7	3,0	2,2	1,7
1994	5,2	5,6	2,9	3,8	4,4	12,9	4,7	9,4	6,5	0,9	3,1	0,9	2,6	6,1	2,5	4,2
Άνεργοι για 12 μήνες και άνω ως ποσοστό των συνολικών ανέργων																
2000	44	54	21	:	55	42	39	38	60	:	27	27	39	29	29	27
1999	46	56	23	51	56	46	39	46	59	29	35	28	38	29	31	28
1994	47	56	35	45	49	53	38	66	59	28	44	24	38	37	27	44
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας των νέων (6 μήνες και άνω)																
2000	8,4	9,6	0,4	4,4	15,9	18,6	8,5	:	24,2	1,8	1,3	1,6	3,7	3,1	3,2	3,9
1999	9,5	14,0	1,6	4,8	18,5	21,4	8,8	:	25,6	3,1	5,9	1,7	4,8	2,6	3,7	4,3
1994	14,2	16,5	3,6	4,4	19,8	32,7	14,1	17,3	26,5	3,6	9,4	:	6,6	:	:	9,4
Νέοι άνεργοι για 6 μήνες και άνω ως ποσοστό του συνόλου των νέων ανέργων																
2000	51,6	54,2	6,1	48,0	53,9	71,0	42,3	:	78,7	24,2	23,3	29,7	41,9	14,3	27,9	30,2
1999	53,1	59,1	15,9	52,4	72,6	59,2	36,3	:	78,3	:	82,0	31,3	53,7	12,5	27,1	32,3

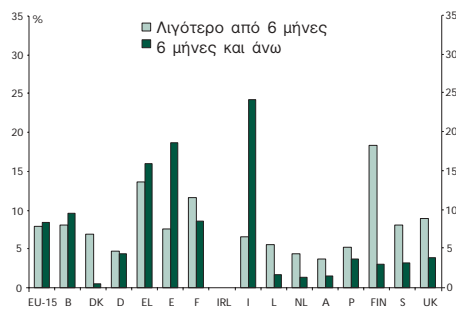
Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 18 Ποσοστά ανεργίας ανά διάρκεια, 2000

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 19 Ανεργία των νέων ανά διάρκεια, 2000

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Δαπάνες για την κοινωνική προστασία

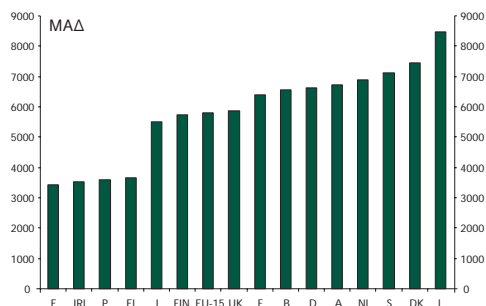
Το 1999, οι δαπάνες της ΕΕ για την κοινωνική προστασία αντιπροσώπευαν το 27,6% του ΑεγχΠ (όπως το 1998), επιβεβαιώνοντας έτσι την πτωτική τάση αυτού του δείκτη που παρατηρείται ύστερα από την κορύφωση του 28,8% το 1993. Ωστόσο, είναι ακόμα σε ευνοϊκή θέση σχετικά με το 25,5% του 1990. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ κρατών μελών, με σαφή διαχωρισμό Βορρά / Νότου. Παρά τις διαφορές αυτές, οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία τείνουν προς τη σύγκλιση, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις στις χώρες όπου υπήρχαν τα χαμηλότερα επίπεδα δαπανών.

Βασικός δείκτης

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ																
1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
1993	28,8	29,5	31,9	28,4	22,0	24,0	30,7	20,2	26,4	23,9	33,6	28,9	20,7	34,6	38,6	29,1
1990	25,5	26,4	28,7	25,4	22,9	19,9	27,9	18,4	24,7	22,1	32,5	26,7	15,2	25,1	33,1	23,0

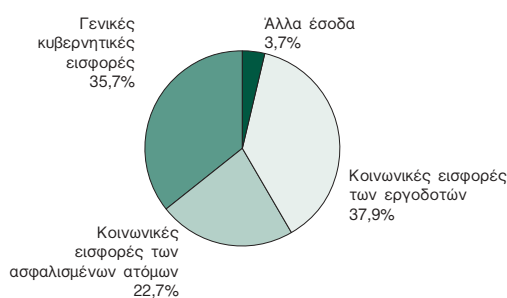
Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

Σχήμα 20 Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ανά άτομο, 1999

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

Σχήμα 21 Έσοδα κοινωνικής προστασίας ανά είδος ως ποσοστό των συνολικών εσόδων, ΕΕ-15, 1999

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

Παροχές για τους ηλικιωμένους

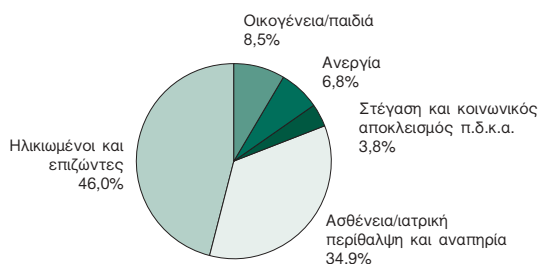
Το 1999 στα περισσότερα κράτη μέλη το μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών για κοινωνική προστασία χορηγήθηκε στις παροχές γήρατος και επιζώντων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την Ιταλία, (64,0% των συνολικών παροχών σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ (46,0%). Σε όλη την ΕΕ, οι παροχές γήρατος και επιζώντων αυξήθηκαν κατά 25% με πραγματικούς όρους κατά κεφαλή κατά την περίοδο 1990-1999. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στη δημογραφία. Επιπλέον, η συνταξιοδοτική πολιτική (κυρίως η πρόωρη συνταξιοδότηση) επηρεάζει επίσης την ανάπτυξη των παροχών αυτών.

Βασικός δείκτης

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών																
1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
1990	45,9	41,8	36,7	45,8	51,7	42,9	42,7	30,4	57,6	46,7	37,4	50,1	41,9	33,8	:	45,3

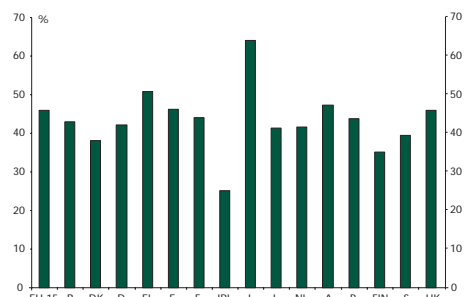
Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας(ESSPROS)

Σχήμα 22 Κοινωνικές παροχές ανά κατηγορία των συνολικών παροχών, EU-15, 1999

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

Σχήμα 23 Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών, 1999

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

Κατανομή των εισοδημάτων και περιφερειακή συνοχή

Σε επίπεδο ΕΕ, το φτωχότερο 20% του πληθυσμού έλαβε το 8% των συνολικών εισοδημάτων του 1998, ενώ το πλουσιότερο 20% έλαβε το 39% των συνολικών εισοδημάτων, δηλ. 5,4 φορές περισσότερο. Το χάσμα αυτό μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων είναι μικρότερο στη Δανία (2,7) στη Φινλανδία (3,0, 1997) και στη Σουηδία (3,4). Είναι μεγαλύτερο στα νοτιο Κράτη μέλη, το Βέλγιο, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

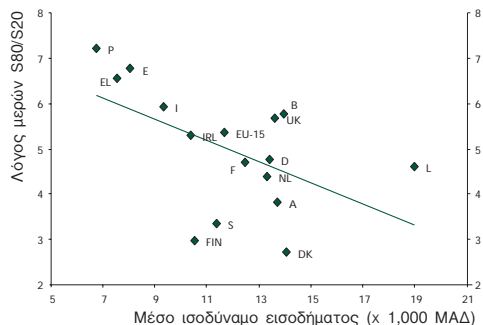
Βασικός δείκτης

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Κατανομή εισοδημάτων (λόγος μερών S80/S20) (1)																
1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7

(1) Το μερίδιο του συνολικού εθνικού εισοδήματος έλαβε το πλουσιότερο 20% του πληθυσμού σε σχέση με εκείνο του φτωχότερου 20%. Οι εκτιμήσεις για την ΕΕ-15 δεν περιλαμβάνουν το L. Για το L τα στοιχεία είναι του 1996.

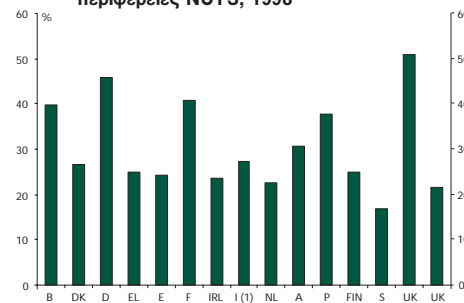
Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001

Σχήμα 24 Επίπεδο εισοδημάτων και ανισότητες εισοδημάτων, 1998

Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001

Σχήμα 25 Περιφερειακή συνοχή, συντελεστής μεταθλιτότητας του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε ΜΑΔ για 3 περιφέρειες NUTS, 1998

Πηγή: Eurostat - Περιφερειακοί λογαριασμοί. (1) NUTS II μόνον. (2) Όλο το ΗΒ. (3) Όλο το ΗΒ εκτός από την περιφέρεια "Inner London - West" (περιφέρεια που δημιουργήθηκε πρόσφατα με πολύ υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ)

Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων

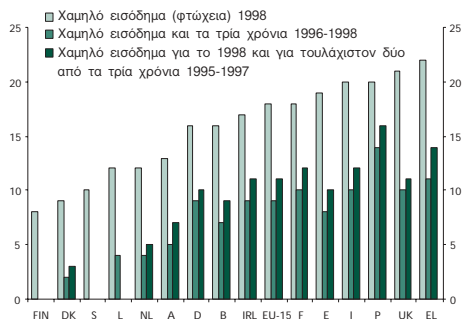
Εξετάζοντας το συνολικό πληθυσμό διαπιστώνουμε ότι τό 1998 περίπου το 18% των πολιτών της ΕΕ είχε ισodύναμο εισοδήματος χαμηλότερο από το 60% της αντίστοιχης εθνικής διαμέσου. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε περίπου 68 εκατ. άτομα. Χρησιμοποιώντας το 60% της εθνικής διαμέσου ως διαχωριστική τιμή κατωφλίου, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας είναι σχετικά υψηλό (πάνω από 20%) στην Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο και σχετικά χαμηλότερο στο Βέλγιο, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο (1996), τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και τη Σουηδία (10-16%). Ήταν ιδιαίτερα χαμηλό στη Δανία (9%) και τη Φινλανδία (8%, 1997). Οι κοινωνικές παροχές μειώνουν το ποσοστό των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια σε όλα τα Κράτη μέλη, όμως σε πολύ διαφορετικό βαθμό: η μείωση κυμαίνεται από το 5-15% περίπου στην Ελλάδα και την Ιταλία έως πάνω από 70% στη Φινλανδία, μέ μέσο όρο μείωσης για την ΕΕ το 31%.

Βασικός δείκτης

Ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από και μετά τις κοινωνικές παροχές (Ποσοστό του πληθυσμού με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του μέσου ισodύναμου εισοδήματος (1)), 1998	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Πριν από τις κοινωνικές παροχές	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	27	30	33
Μετά τις κοινωνικές παροχές	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
Σύμβολο εθνικού νομίσματος (ε.ν)	.	BEF	DKK	DEM	GRD	ESP	FRF	IEP	ITL	LUF	NLG	ATS	PTE	FMK	SEK	GBP
60% διαμέσου ετήσιου εισοδ. (ε.ν.)	.	336484	79620	16820	1159200	654128	52290	4526 9627 (2)	463848	17064	120150	581876	43250	74220	5883	
60% διαμέσου ετήσιου εισοδ. (ΜΑΔ)	7 010	8 381	8 443	8 040	4 526	4 838	7 495	6 242	5 591	11 409	8 004	8 224	4 035	6 324	6 834	8 170

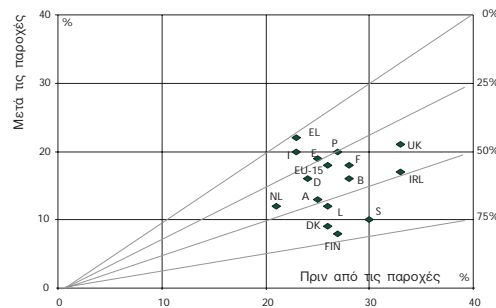
Οι εκτιμήσεις για την ΕΕ-15 δεν περιλαμβάνουν το L. (1) Περιλαμβάνονται οι συντάξεις "πριν" και "μετά". ο(2) I - στοιχεία σε 1000. Πηγή: Eurostat - Πάnel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001. Για το L στοιχεία για το 1996 και όχι για το 1998.

Σχήμα 26 Ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε (διαρκή) κίνδυνο φτώχειας, 1998

Πηγή: Eurostat - Πάnel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Για το L στοιχεία του 1996.

Σχήμα 27 Ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από και μετά τις κοινωνικές παροχές, 1998

Πηγή: Eurostat - Πάnel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Για το L στοιχεία του 1996.

Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί

Μια σημαντική αιτία της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η ανεργία ή οι χαμηλές αμοιβές από την απασχόληση. Το 1998, το ποσοστό κινδύνου να περιέλθουν σε συνθήκες φτώχειας για άτομα που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία δεν απασχολείται κανένα άτομο σε ηλικία εργασίας ήταν 51% - περίπου 2.3 φορές υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στην περίπτωση που απασχολείται τουλάχιστον ένα άτομο.

Βασικός δείκτης

Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων (ποσοστό ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων κανένα μέλος δεν απασχολείται στο σύνολο των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία τουλάχιστον ένα άτομο ανήκει στο εργατικό δυναμικό) 2000	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ 2000. Για την IRL - στοιχεία του 1997.

Ποσοστά κινδύνου φτώχειας (%) για τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία απασχολείται(-ούνται) ... από τα άτομα σε ηλικία εργασίας, 1997

... κανένα ...	51	50	25	56	41	52	55	63	45	:	45	49	28	:	49
... ορισμένα -αλλά όχι όλα ...	22	9	6	23	23	18	26	9	26	:	14	23	5	:	21
... όλα...	5	2	2	3	12	6	5	3	4	:	6	13	3	:	7

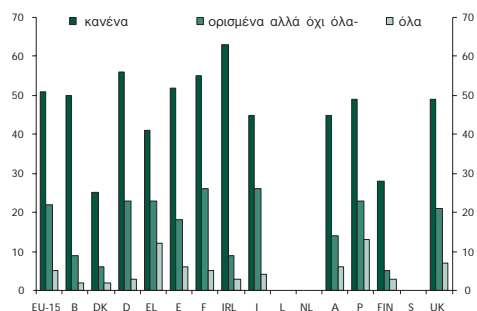
Πηγή: Πάnel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001. FIN: 1997

Σχήμα 28 Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων (ποσοστό ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων κανένα μέλος δεν απασχολείται στο σύνολο των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία τουλάχιστον ένα άτομο ανήκει στο εργατικό δυναμικό), 2000

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 29 Ποσοστά κινδύνου φτώχειας για τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία απασχολείται (-ούνται) ... από τα άτομα σε ηλικία εργασίας, 1997

Πηγή: Πάnel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001; FIN: 1997

Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων

Σε επίπεδο ΕΕ, η εκπροσώπηση των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αυξάνεται σταθερά σε όλες τις εκλογές από το 1984 και σήμερα αγγίζει το 30%. Στα εθνικά Κοινοβούλια οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σε όλα τα Κράτη μέλη καθώς τα ποσοστά των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στα όργανα αυτά κυμαίνονται από 9% στην Ελλάδα ως 44% στη Σουηδία.

Βασικός δείκτης

Μερίδιο γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια (ή στην Κάτω Βουλή)	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
(ποσοστό των εδρών που κατέχουν γυναίκες στα εθνικά κοινοβούλια)	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18
Ποσοστό των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	30	28	38	36	16	34	40	33	10	33	32	38	20	44	50	24
Ποσοστό γυναικών στις εθνικές κυβερνήσεις, άνοιξη 2001	25	22	43	39	13	18	29	22	14	29	36	31	10	39	50	33

Πηγή: Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων - Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων

Απασχόληση των γυναικών

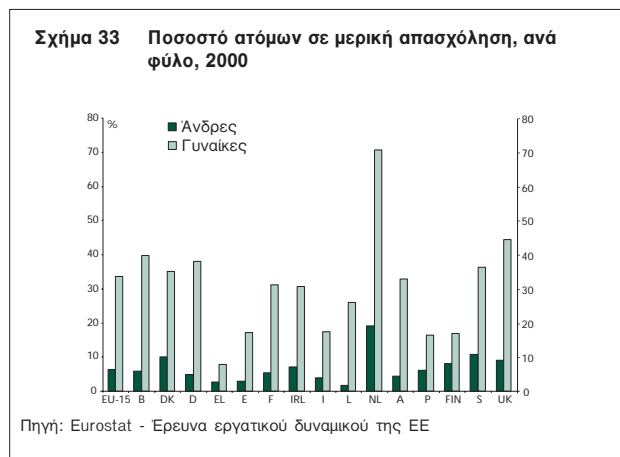
Μεταξύ του 1995 και του 2000, το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών στην ΕΕ αυξήθηκε περισσότερο από 2 ποσοστιαίες μονάδες. Κατά την ίδια περίοδο, το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών ανέβηκε κατά 4 μονάδες, μειώνοντας συνεισφέροντας το χάσμα των δύο φύλων. Ωστόσο, το ποσοστό των ανδρών (72,5%) παραμένει σημαντικά υψηλότερο από εκείνο των γυναικών (54%). Τα υψηλότερα ποσοστά για τις γυναίκες απαντώνται στις τρεις Σκανδιναβικές χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Κάτω Χώρες.

Βασικός δείκτης

Ποσοστό απασχόλησης, 15-64 ετών, 2000	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Γυναίκες	54,0	51,5	71,6	57,1Γ	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6Γ	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
Ανδρες	72,5	69,5	80,8	72,4Γ	71,1	69,7	69,1	76,2	67,9	74,5Γ	82,1	76,9	76,5	70,2	72,3	78,1

D, L: στοιχεία του 1999

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Αποδοχές ανδρών και γυναικών

Εκτιμήθηκε ότι το 1998 σε όλη την ΕΕ οι μέσες μικτές ωριαίες αποδοχές των γυναικών ήταν χαμηλότερες από τις αντίστοιχες των ανδρών κατά 16%. Οι μικρότερες διαφορές απαντώνται στην Πορτογαλία, το Βέλγιο, την Ιταλία και τη Δανία. Το χάσμα μεταξύ των φύλων μειώνεται αλλά με αργούς ρυθμούς. Το χάσμα αυτό μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί - φαίνεται ότι εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις ως προς τις αποδοχές που οφείλονται "αποκλειστικά" στο φύλο.

Βασικός δείκτης

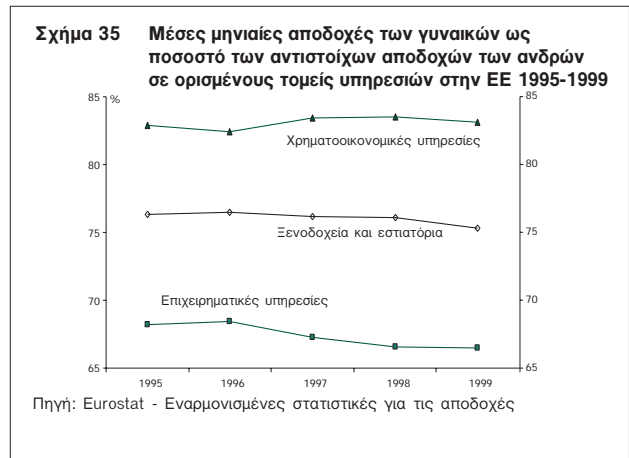
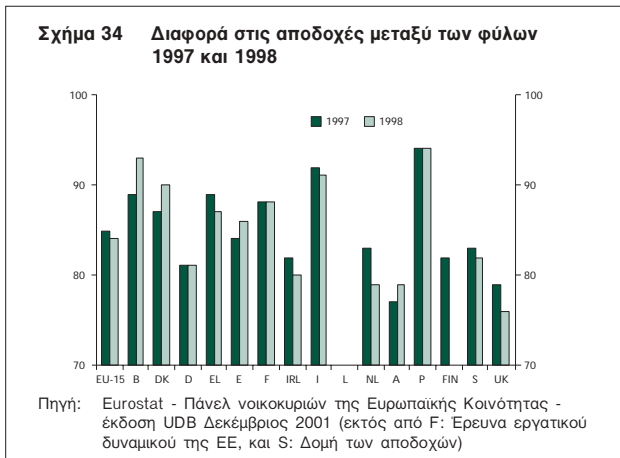
	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Διαφορές των αποδοχών μεταξύ των φύλων (μέσες μικτές ωριαίες αποδοχές των γυναικών ως % των μέσων μικτών ωριαίων αποδοχών των ανδρών. Ο πληθυσμός αφορά όλους τους αμειβόμενους εργαζόμενους ηλικίας 16-64 ετών που εργάζονται τουλάχιστον 15+ ώρες την εβδομάδα.																
1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	:	79	79	94	:	82	76
1997	85	89	87	81	89	84	88	82	92	:	83	77	94	82	83	79
1996	84	89	85	79	85	87	87	81	91	83	81	80	94	83	83	75
1995	83	88	85	79	83	86	87	81	92	82	79	78	95	:	85	74
1994	83	87	89	79	87	90	87	81	92	83	77	:	90	:	84	72

Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Δεκέμβριος 2001 (εκτός από F: Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ, και S: Δομή των αποδοχών)

Μέσες μηνιαίες αποδοχές των γυναικών ως ποσοστό των αμοιβών των ανδρών σε ορισμένους τομείς υπηρεσιών στην ΕΕ

	1995	1996	1997	1998	1999
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	68,2	68,4	67,3	66,6	66,5
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	82,9	82,4	83,4	83,5	83,1
Επιχειρηματικές υπηρεσίες	75,4	76,2	75,1	75,6	75,5

Πηγές: Eurostat - 1) Εναρμονισμένες στατιστικές για τις αποδοχές 1999, 2) Στατιστικές για τη δομή των αποδοχών 1995. Η κάλυψη των στοιχείων μεταξύ υπηρεσιών διαφέρει από χώρα σε χώρα.

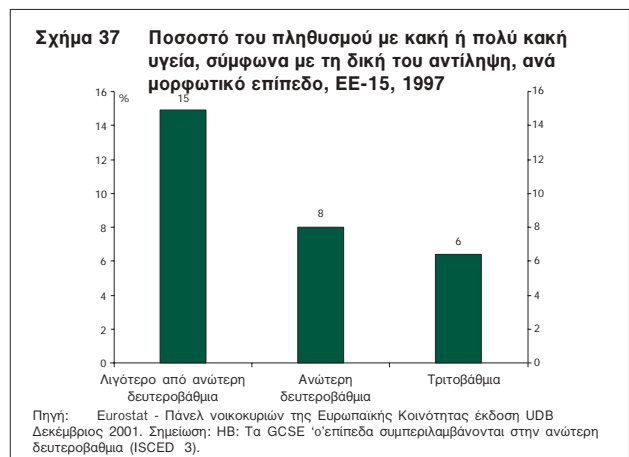
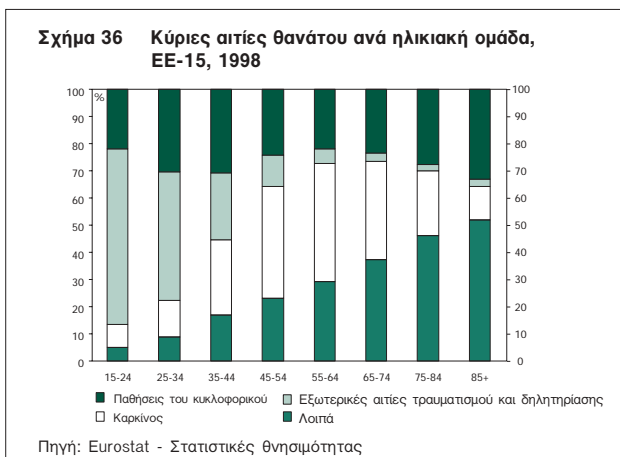
Προσδόκιμο επιβίωσης και Υγείας

Το προσδόκιμο επιβίωσης εξακολουθεί να αυξάνεται και τώρα φθάνει τα 81 έτη για τις γυναίκες και τα 75 για τους άνδρες. Σε όλα τα Κράτη μέλη οι γυναίκες ζουν περισσότερο από τους άνδρες. Συνολικά στην Ε.Ε. οι γυναίκες αναμένεται ότι θα ζήσουν έως τα 66 έτη και οι άνδρες έως τα 63 χωρίς καμιά αναπηρία. Το προσδόκιμο επιβίωσης με σοβαρή αναπηρία στην ηλικία των 16 ετών είναι 5 χρόνια για τις γυναίκες και 4 για τους άνδρες.

Βασικός δείκτης

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση, 1999																
Άνδρες	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
Γυναίκες	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
Προσδόκιμο επιβίωσης χωρίς αναπηρία, (κατά τη γέννηση), 1996																
Άνδρες	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
Γυναίκες	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές θνησιμότητας και Πάνελ νοικοκυριών της ΕΚ

Ατυχήματα και προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία

Το 1998, το ποσοστό των εργαζομένων στην ΕΕ που υπέστησαν εργατικό ατύχημα (με αποτέλεσμα περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία) κυμαινόταν γύρω στο 4,1%, το 6,4% αφορούσαν ατυχήματα χωρίς απουσία από την εργασία ή απουσία μέχρι 3 ημέρες. Από το 1994, ο αριθμός των εργατικών ατυχημάτων που προκάλεσαν περισσότερο από τρεις ημέρες απουσία μειώθηκε κατά 10% (η τιμή του δείκτη ήταν το 1994=100, το 1998=90). Κατά την περίοδο 1998-1999, το 5,4% των εργαζομένων υπέφερε κάθε χρόνο, από προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία. Συνολικά, 500 εκατ. εργάσιμες ημέρες χάνονται κάθε χρόνο εξ αιτίας εργατικών ατυχημάτων (150 εκατ. απωλεσθείσες ημέρες) και για προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία (350 εκατ. απωλεσθείσες ημέρες). Τα τροχαία ατυχήματα μειώθηκαν κατά 44% από το 1970, αλλά καταγράφηκαν ακόμη πάνω από 40.000 θάνατοι στους δρόμους της ΕΕ το 2000.

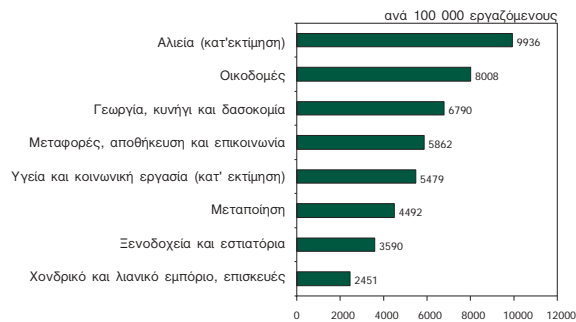
Βασικός δείκτης

Ποιότητα της εργασίας (σοβαρά εργατικά ατυχήματα) Ποσοστό κρουσμάτων (αριθμός ανά 100 000 εργαζομένους) με βάση το δείκτη των εργατικών ατυχημάτων που είχαν σαν αποτέλεσμα περισσότερες από 3 ημέρες απουσία από την εργασία, 1998 - Δείκτης 1994 = 100 (1)	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Σύνολο	90	116	121	89	79	115	89	96	88	105	91	93	93	88	118	79
Ηλικιακή ομάδα 18-24	74	137	111	97	64	118	97	100	94	110	96	115	:	94	111	74
Ηλικιακή ομάδα 45-54	97	132	130	98	78	111	88	90	82	107	92	92	:	95	108	73

(1) Εκτός από την IRL και την A : 1996 = 100.

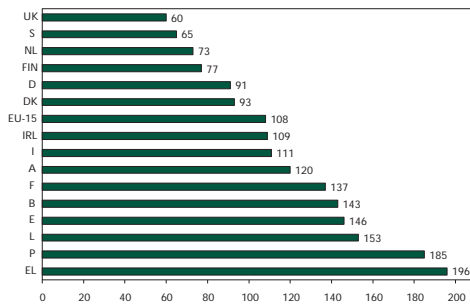
Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκές στατιστικές εργατικών ατυχημάτων (ESAW)

Σχήμα 38 Εργατικά ατυχήματα ανά είδος δραστηριότητας, ΕΕ-15, 1998

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκές στατιστικές εργατικών ατυχημάτων (ESAW)

Σχήμα 39 Αριθμός θανάτων λόγω τροχαίων ατυχημάτων ανά εκατομμύριο πληθυσμού, 2000

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές μεταφορών. Για EL, IRL, I και L: εκτιμήσεις βάσει εθνικών πηγών.

Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά Κράτος

No	Βασικός δείκτης	Μονάδα	Έτος	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
3	Λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας	%	2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
4	Ποσοστό καθαρής μετανάστευσης	ανά 1000 κατ.	2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
5	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και δεν συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση	%	2000	20*	12	12	15	17	28	13	19*	29	17	17	11*	43	10	8	:
6	Διά βίου μάθηση (συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση)	%	2000	8	7	21	5	1	5	3*	5*	5	5	16	8*	3*	20	22	21
7	Ποσοστό απασχόλησης	%	2000	63,2	60,5	76,3	64,8*	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	61,7*	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
8	Ποσοστό απασχόλησης μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων	%	2000	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
9	Ποσοστό ανεργίας	%	2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
10	Λόγος νέων ανέργων/πληθυσμού	%	2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
11	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	%	2000	3,6	3,8	1,0	4,4	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	0,7	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
12	Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ.	%	1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
13	Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών	%	1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
14	Κατανομή των εισοδημάτων (λόγος μερώνS80/S20)	Λόγος	1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7
15α	Κίνδυνος φτώχειας πριν από τις κοινωνικές παροχές	%	1998	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	37	30	33
15β	Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές παροχές	%	1998	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
16	Άτομα σε νοικοκυριά ανέργων	%	2000	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9
17	Ποσοστά γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια	%	2001	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18
18	Ποσοστό απασχόλησης γυναικών	%	2000	54,0	51,5	71,6	57,1*	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6*	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
19	Διαφορές στις αποδοχές	%	1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	83*	79	79	94	82*	82	76
20α	Προσδόκιο επιβίωσης κατά τη γέννηση - άνδρες	Έτος	1999	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
20β	Προσδόκιο επιβίωσης κατά τη γέννηση - γυναίκες	Έτος	1999	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
20γ	Έτος Προσδόκιο επιβίωσης κατά τη γέννηση χωρίς αναπηρία - άνδρες	Έτος	1996	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
20δ	Προσδόκιο επιβίωσης κατά τη γέννηση χωρίς αναπηρία - γυναίκες	Έτος	1996	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62
21	Ποιότητα εργασίας (σοβαρά ατυχ. στην εργασία)	Μονάδες δείκτη (94 = 100)	1998	90	116	121	89	79	115	89	96*	88	105	91	93*	93	88	118	79

* = Βλέπετε:σχόλιο στον αντίστοιχο δείκτη. Τα στοιχεία μπορεί να είναι άλλου έτους ή μπορεί να έχουν ορισμένους περιορισμούς.

Επεξηγηματικό σημείωμα για κάθε δείκτη

- Το 2000 σε όλη την ΕΕ ο αριθμός των ατόμων 65 ετών και άνω αντιστοιχούσε στο 24% αυτού που θεωρείται ως πληθυσμός σε ηλικία εργασίας (15-64 έτη).
- Το 2000 το ποσοστό καθαρής μετανάστευσης για την ΕΕ ήταν 2,0% ανά 1000 κατοίκους.
- Το 2000 το 20% των ατόμων 18-24 ετών στην ΕΕ είχε εγκαταλείψει το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να υπερβεί την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Σε όλη την ΕΕ το 8% των ατόμων 25-64 ετών συμμετείχε σε πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης (τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες) το 2000.
- Το 2000 το 63,2% των ατόμων 15-64 ετών στην ΕΕ εργαζόταν.
- Το 2000 το 37,5% των ατόμων 55-64 ετών εργαζόταν.
- Το 8,2% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (εργαζόμενοι και άτομα που αναζητούν εργασία) ήταν άνεργο το 2000.
- Το 7,8% των ατόμων 15-24 ετών στην ΕΕ ήταν άνεργο το 2000.
- Το 3,6% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (εργαζόμενοι και άτομα που αναζητούν εργασία) υπήρξε άνεργο για τουλάχιστον 1 έτος το 2000.
- Το 1999 οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην ΕΕ αντιπροσώπευαν το 27,6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ).
- Σε όλη την ΕΕ, οι παροχές γήρατος και επιζώντων αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για κοινωνική προστασία (46,0% των συνολικών παροχών το 1999).
- Σε επίπεδο ΕΕ το φτωχότερο 20% του πληθυσμού έλαβε μόνο το 8% των συνολικών εισοδημάτων το 1998, ενώ το αντίστοιχο πλουσιότερο 20% έλαβε περίπου το 39% δηλαδή 5,4 φορές περισσότερο.
- Σε όλη την ΕΕ πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις το 26% του πληθυσμού ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας.
- Σε όλη την ΕΕ μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις το 18% του πληθυσμού ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας.
- Το 2000, σε όλη την Ένωση το 4,5% του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά σε ηλικία εργασίας (δηλαδή όπου τουλάχιστον ένα άτομο ανήκει στο εργατικό δυναμικό είναι μέλη νοικοκυριών ανέργων).
- Σε όλη την ΕΕ, το 2001, το 23% των εδρών σε εθνικά Κοινοβούλια (ή σε Κάτω Βουλή) καταλαμβάνεται από γυναίκες.
- Το 2000 το 54% των γυναικών της ΕΕ ηλικίας 15-64 ετών εργαζόταν.
- Σε όλη την ΕΕ το 1998 οι μέσες μκτές ωριαίες αποδοχές των γυναικών ήταν το 84% των μέσων μκτών ωριαίων αποδοχών των ανδρών. Το 1998 ο πληθυσμός αποτελείται από υπαλλήλους ηλικίας 16-64 ετών που εργάζονται 15+ ωρες εβδομαδιαίως.
- Το μέσο προσδόκιο επιβίωσης ενός άνδρα κατά τη γέννηση στην ΕΕ ήταν 74,6% έτη το 1999.
- Το μέσο προσδόκιο επιβίωσης μιας γυναίκας κατά τη γέννηση στην ΕΕ ήταν 80,9% έτη το 1999.
- Κατά μέσο όρο, ένας άνδρας στην ΕΕ αναμένεται να ζήσει ως τα 63 έτη χωρίς αναπηρία (στοιχεία του 1996).
- Κατά μέσο όρο, μια γυναίκα στην ΕΕ αναμένεται να ζήσει έως τα 66 έτη χωρίς αναπηρία (στοιχεία του 1996).
- Σε όλη την ΕΕ σημειώθηκαν 10% (100-10=90) λιγότερα εργατικά ατυχήματα (με αποτέλεσμα περισσότερες από 3 ημέρες απουσίας) ανά 100.000 εργαζομένους το 1998 σε σχέση με το 1994.

Κέντρα διάθεσης εκδόσεων Eurostat (Datashops)

Βέλγιο	<p>Eurostat Data Shop Bruxelles/Brussel Planistat Belgique Rue du Commerce 124 Handelsstraat 124 B-1000 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 234 67 50 Fax (32-2) 234 67 51 E-mail: datashop@planistat.be http://www.datashop.org/</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: ES, DE, EN, FR</p>	Γαλλία	<p>INSEE Info service Eurostat Data Shop 195, rue de Bercy Tour Gamma A F-75582 Paris Cedex 12 Tel. (33) 1 53 17 88 44 Fax (33) 1 53 17 88 22 E-mail: datashop@insee.fr Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: FR</p>
Δανία	<p>DANMARKS STATISTIK Bibliotek og Information Eurostat Data Shop Sejrøgade 11 DK-2100 København · Tlf. (45) 39 17 30 30 Fax (45) 39 17 30 30 E-mail: bib@dst.dk http://www.dst.dk/bibliotek</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: DA, EN</p>	Ιταλία - Ρώμη	<p>ISTAT Centro di informazione statistica — Sede di Roma Eurostat Data Shop Via Cesare Balbo, 11a I-00184 Roma Tel. (39) 06 46 73 31 02/06 Fax (39) 06 46 73 31 01/07 E-mail: dipdiff@istat.it Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: IT</p>
Γερμανία	<p>Statistisches Bundesamt Eurostat Data Shop Berlin Otto-Braun-Straße 70-72 (Eingang: Karl-Marx-Allee) D-10178 Berlin Tel. (49) 1888-644 94 27/28 Fax (49) 1888-644 94 30 E-Mail: datashop@destatis.de http://www.eu-datashop.de/</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: DE, EN</p>	Ιταλία - Μιλάνο	<p>ISTAT Ufficio regionale per la Lombardia Eurostat Data Shop Via Fieno, 3 I-20123 Milano Tel. (39) 02 80 61 32 460 Fax (39) 02 80 61 32 304 E-mail: mileuro@tin.it Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: IT</p>
Ισπανία	<p>INE Eurostat Data Shop Paseo de la Castellana, 183 Oficina 011 Entrada por Estébanez Calderín E-28046 Madrid Tel. (34) 91 583 91 67 Fax (34) 91 579 71 20 E-mail: datashop.eurostat@ine.es http://www.datashop.org/ Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: ES, EN, FR</p>	Λουξεμβούργο	<p>Eurostat Data Shop Luxembourg BP 453 L-2014 Luxembourg 4, rue Alphonse Weicker L-2721 Luxembourg Tél. (352) 43 35-2251 Fax (352) 43 35-2221 E-mail: dslux@eurostat.datashop.lu http://www.datashop.org/ Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: ES, DE, EN, FR, IT</p>

Ολλανδία	<p>STATISTICS NETHERLANDS Eurostat Data Shop — Voorburg Postbus 4000 2270 JM Voorburg Nederland Tel. (31-70) 337 49 00 Fax (31-70) 337 59 84 E-mail: datashop@cbs.nl</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, NL</p>	Ην. Βασίλειο	<p>Eurostat Data Shop Office for National Statistics Room 1.015 Cardiff Road Newport South Wales NP10 8XG UK Tel: (44) 1633 813369 Fax: (44) 1633 813333 E-mail: eurostat.datashop@ons.gov.uk</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN</p>
Πορτογαλία	<p>Eurostat Data Shop Lisboa INE/Serviço de Difusão Av. Antºnio José de Almeida, 2 P-1000-043 Lisboa Tel. (351) 21 842 61 00 Fax (351) 21 842 63 64 E-mail: data.shop@ine.pt</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, FR, PT</p>	Νορβηγία	<p>Statistics Norway Library and Information Centre Eurostat Data Shop Kongens gate 6 Boks 8131 Dep. N-0033 Oslo Tel. (47) 21 09 46 42/43 Fax (47) 21 09 45 04 E-mail: Datashop@ssb.no</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, NO</p>
Φινλανδία	<p>STATISTICS FINLAND Eurostat DataShop Helsinki Tilastokirjasto PL 2B FIN-00022 Tilastokeskus Työpajakatu 13 B, 2. Kerros, Helsinki P. (358-9) 17 34 22 21 F. (358-9) 17 34 22 79 Sähköposti: datashop@stat.fi http://tilastokeskus.fi/tk/kk/datashop/</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, FI, SV</p>	Ελβετία	<p>Statistisches Amt des Kantons Zürich Eurostat Data Shop Bleicherweg 5 CH-8090 Zürich Tel. (41-1) 225 12 12 Fax (41-1) 225 12 99 E-mail: datashop@statistik.zh.ch http://www.statistik.zh.ch</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: DE, EN</p>
Σουηδία	<p>STATISTICS SWEDEN Information service Eurostat Data Shop Karlavägen 100 Box 24 300 S-104 51 Stockholm Tfn (46-8) 50 69 48 01 Fax (46-8) 50 69 48 99 E-post: infoservice@scb.se http://www.scb.se/info/datashop/eudatashop.asp</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, SV</p>	ΗΠΑ	<p>HAVER ANALYTICS Eurostat Data Shop 60 East 42nd Street Suite 3310 New York, NY 10165 Tel. (1-212) 986 93 00 Fax (1-212) 986 69 81 E-mail: eurodata@haver.com</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN</p>

Στην ιστοσελίδα της Eurostat
www.europa.eu.int/comm/eurostat/
υπάρχει ενημερωμένος
κατάλογος των κέντρων διάθεσης εκδόσεων
Eurostat (Datashops)